

Rodziny w województwie wielkopolskim w świetle Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021

Families in Wielkopolskie Voivodship in the light of the National Population and Housing Census 2021

Rodziny w województwie wielkopolskim w świetle Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021

Families in Wielkopolskie Voivodship in the light of the
National Population and Housing Census 2021

Urząd Statystyczny w Poznaniu Statistical Office in Poznań

Poznań 2024

Opracowanie merytoryczne, graficzne i prace wydawnicze

Content-related works, graphics and editorial works

Urząd Statystyczny w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych – Dział Opracowań Zbiorczych

Statistics Office in Poznań, Wielkopolski Centre for Regional Surveys – Division of Aggregate Studies

Zespół autorski

Editorial team

Agnieszka Bieniek, Emilia Bogacka, Natalia Borowicz, Ewa Filipczuk, Marta Kowalczyk, Ewa Kowalka, Katarzyna Piętak, Maciej Pilarski, Leszek Siwka, Ewelina Żetobowska

Kierujący

Supervisor

Ewa Kowalka

Tłumaczenie (przedmowa, synteza)

Translation (preface, executive summary)

Grzegorz Grygiel

ISBN 978-83-61264-76-7 (wersja drukowana printed version)

ISBN 978-83-61264-77-4 (wersja elektroniczna online version)

Publikacja dostępna na stronie

Publication available at

<https://poznan.stat.gov.pl>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Office data – please indicate the source

Przedmowa

Publikacja trafiająca dziś do Państwa rąk jest kolejnym opracowaniem prezentującym wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, przeprowadzonego w okresie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r., według stanu w dniu 31 marca. Niniejsza pozycja wydawnicza podejmuje tematykę gospodarstw domowych i rodzin, koncentrując się na ich charakterystyce demograficznej i społecznej.

W opracowaniu zestawiono informacje o liczbie, wielkości, składzie rodzinnym i pokoleniowym gospodarstw domowych. Uwzględniając dokonujące się zmiany strukturalne związane z procesem starzenia się ludności, w analizie zwrócono uwagę na gospodarstwa domowe z osobami w wieku 60 lat i więcej. Publikacja dostarcza również informacji o liczbie i typach rodzin, szczególną uwagę poświęcając rodzinom z dziećmi, w tym wielodzietnym, jak również rodzinom z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu.

W miarę dostępności danych analizę omawianych zagadnień odniesiono do wyników poprzedniego spisu. W przypadku różnic metodologicznych, w celu uzyskania porównywalności, dokonano przeliczeń wyników z 2011 r. według kryteriów obowiązujących w 2021 r.

Szczegółowe informacje wynikowe z zakresu NSP 2021 dostępne są w Banku Danych Lokalnych pod adresem <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> w kategorii: Narodowe Spisy Powszechne.

Zachęcając Państwa do lektury publikacji „Rodziny w województwie wielkopolskim w świetle Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021”, mam nadzieję, że zawarte w niej informacje zainteresują stałych odbiorców danych statystycznych i okażą się pomocne przy ocenie aktualnego stanu, wielkości oraz struktury wielkopolskich gospodarstw domowych i rodzin oraz zainspirują do dalszej analizy poruszonych tu zagadnień.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Poznaniu

Jacek Kowalewski

Poznań, czerwiec 2024 r.

Preface

The following volume is another in a series of publications presenting the results of the National Census of Population and Housing, conducted from April 1 to September 30, 2021, with March 31 as the reference date. This time the publication focuses on demographic and social characteristics of households and families.

The volume contains information about the number, size, family and generational composition of households. Taking into account structural changes resulting from population aging, the analysis highlights the situation of households with people aged 60 or older. Using information about the number and types of families, special attention is given to families with children, including those with dependents up to the age of 24.

Whenever relevant data are available, the results for 2021 are compared with those obtained during the previous census. In the case of methodological differences, the results for 2021 were recalculated according to the criteria used in 2021 to ensure comparability.

Detailed outputs from the 2021 Census are available in the Local Data Bank at <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> in the section: National Censuses.

Recommending the publication entitled „Families in Wielkopolskie Voivodship in the light of the National Population and Housing Census 2021”, I hope the information it contains will prove useful to users of statistical data interested in getting to know the situation, size and structure of households and families in Wielkopolskie and will encourage further exploration of the topics covered in this volume.

Director
of Statistical Office in Poznań

Jacek Kowalewski

Poznań, June 2024

Spis treści

Contents

	str. page
Przedmowa	3
Preface	4
Spis tablic	7
List of tables	
Spis wykresów	8
List of charts	
Spis map	9
List of maps	
Objaśnienia znaków umownych	10
Symbols	
Ważniejsze skróty	10
Main abbreviations	
Synteza	11
Executive summary	13
Rozdział 1. Gospodarstwa domowe	15
Chapter 1. Households	
1.1. Stan i struktura gospodarstw domowych	15
1.1. Size and structure of households	
1.2. Gospodarstwa domowe według składu pokoleniowego	20
1.2. Households by generational composition	
1.3. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego	23
1.3. Households by family composition	
1.4. Gospodarstwa domowe z osobami starszymi w wieku 60 lat i więcej	25
1.4. Households with elderly persons aged 60 and more	
Rozdział 2. Rodziny	29
Chapter 2. Families	
2.1. Typy rodzin	29
2.1. Types of families	
2.2. Rodziny z dziećmi w tym rodziny wielodzietne	36
2.2. Families with children including multi-child families	
2.3. Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	39
2.3. Families with dependent children aged up to 24	
2.4. Rodziny niepełne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	44
2.4. Single-parent families with dependent children aged up to 24	
2.5. Rodziny wielodzietne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	46
2.5. Multi-child families with dependent children aged up to 24	

Spis treści (dok.)

Contents (cont.)

	str. page
Uwagi metodologiczne	49
Methodological notes	53
1. Zakres i procedura badań	49
1. Scope and survey procedure	53
2. Wybrane pojęcia i definicje spisowe	50
2. Selected census terms and definitions	54

Spis tablic

List of tables

	str. page
Tablica 1. Gospodarstwa domowe i ludność	15
Table 1. Households and population	
Tablica 2. Gospodarstwa domowe według liczby osób	18
Table 2. Households by number of persons	
Tablica 3. Gospodarstwa domowe według składu pokoleniowego	21
Table 3. Households by generational composition	
Tablica 4. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w 2021 r.	23
Table 4. Households by family composition in 2021	
Tablica 5. Gospodarstwa domowe z osobami w wieku 60 lat i więcej	26
Table 5. Households with persons aged 60 and more	
Tablica 6. Rodziny według typów i miejsca zamieszkania	31
Table 6. Families by types and place of residence	
Tablica 7. Rodziny z dziećmi według liczby dzieci i miejsca zamieszkania	37
Table 7. Families with children by number of children and place of residence	
Tablica 8. Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu według typu rodziny i miejsca zamieszkania	41
Table 8. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and place of residence	
Tablica 9. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostających na utrzymaniu według typu rodziny oraz liczby dzieci w 2021 r.....	42
Table 9. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and number of children in 2021	
Tablica 10. Rodziny niepełne z dziećmi i bez dzieci do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu	44
Table 10. Single-parent families with and without dependent children aged up to 24	
Tablica 11. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według liczby dzieci i miejsca zamieszkania	46
Table 11. Families with dependent children aged up to 24 by number of children and place of residence	

Spis wykresów

List of charts

	str. page
Wykres 1. Gospodarstwa domowe według liczby osób w 2021 r.	19
Chart 1. Households by number of persons in 2021	
Wykres 2. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w 2021 r.	24
Chart 2. Housholds by family composition in 2021	
Wykres 3. Rodziny według typów i miejsca zamieszkania w 2021 r.	32
Chart 3. Families by types and place of residence in 2021	

Spis map

List of maps

	str. page
Mapa 1. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym w 2021 r.	17
Map 1. Average number of persons in the household in 2021	
Mapa 2. Gospodarstwa domowe w 2021 r.	20
Map 2. Households in 2021	
Mapa 3. Gospodarstwa domowe tworzone wyłącznie przez młode osoby (0–29 lat) w 2021 r.	22
Map 3. Households created only by young persons (0–29) in 2021	
Mapa 4. Gospodarstwa domowe według stanu rodzinnego w 2021 r.	25
Map 4. Households by family composition in 2021	
Mapa 5. Gospodarstwa domowe z osobami w wieku 60 lat i więcej w 2021 r.	27
Map 5. Households with persons aged 60 and more in 2021	
Mapa 6. Rodziny w 2021 r.	30
Map 6. Families in 2021	
Mapa 7. Związki niesformalizowane w 2021 r.	33
Map 7. Informal relationships in 2021	
Mapa 8. Rodziny niepełne w 2021 r.	35
Map 8. Single-parent families in 2021	
Mapa 9. Przeciętna liczba dzieci w rodzinie w 2021 r.	38
Map 9. Average number of children in the family in 2021	
Mapa 10. Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu w 2021 r.	40
Map 10. Families with dependent children aged up to 24 in 2021	
Mapa 11. Rodziny niepełne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu w 2021 r.	45
Map 11. Single-parent families with dependent children aged up to 24 in 2021	
Mapa 12. Rodziny z 3 i więcej dzieci do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu w 2021 r.	48
Map 12. Families with 3 or more dependent children up to 24 years in 2021	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal point

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
tys.	tysiąc
m.	miasto
r.	rok
dok. cont.	dokończenie continued
m.in. i.a.	między innymi among others
p.proc. pp	punkt procentowy percentage point
tj. i.e.	to jest that is
NSP	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań National Population and Housing Census

Synteza

Gospodarstwa domowe

W NSP 2021 w województwie wielkopolskim wyodrębniono 1096,1 tys. gospodarstw domowych, tj. o 4,0% więcej niż w poprzednim spisie (NSP 2011). Na wsi liczba gospodarstw wzrosła o 11,7%, przy niewielkim spadku liczebności w miastach – o 0,4%. Ludność w gospodarstwach domowych stanowiła 98,2% ogółu mieszkańców województwa. W ciągu dekady wielkość tej zbiorowości zwiększyła się średnio o 0,8%, przy czym wzrost obserwowano jedynie na wsi (o 5,6%; w miastach spadek o 2,9%). Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych wyniosła 3,14 (wobec 3,24 według NSP 2011) i zmniejszyła się tak na wsi, jak i w miastach.

Największy odsetek stanowiły gospodarstwa 2-osobowe (23,8%), a najmniejszy 4-osobowe (17,9%). W porównaniu z NSP 2011 zmniejszyły się udziały najmniejszych i największych gospodarstw domowych (odpowiednio 1-osobowe o 3,5 p.proc., a 5-osobowe i większe o 3,4 p.proc.). Gospodarstwa małe częściej występowały w miastach, gdzie stanowiły blisko jedną czwartą ogółu gospodarstw tam mieszkających (24,8% wobec 11,6% na obszarach wiejskich). Na wsi nadal najczęściej spotykanym typem gospodarstw domowych były 5-osobowe i większe (29,0% wobec 13,0% w miastach). W ciągu dekady przybyło gospodarstw 2-osobowych. W 2021 r. taki skład miało niemal co czwarte gospodarstwo domowe w województwie (23,8%; wzrost z 18,5% w 2011 r.), w tym w miastach prawie co trzecie (27,5% wobec 18,2% na wsi). W porównaniu z 2011 r. nieznacznie zwiększył się udział gospodarstw domowych składających się z 3 lub 4 osób (odpowiednio o 1,0 p.proc. do 19,4% i o 0,6 p.proc. do 17,9%). Wzrost ten dotyczył wyłącznie obszarów wiejskich.

W porównaniu z poprzednim spisem nastąpiły zmiany w strukturze gospodarstw domowych według grup pokoleniowych. W wielkopolskim nadal największy odsetek stanowiły gospodarstwa tworzone przez osoby młode i w średnim wieku (spadek z 35,4% w 2011 r. do 31,5%). W miastach był to najczęściej spotykany typ gospodarstwa domowego (28,3% ogółu miejskich gospodarstw). Na wsi dominowały gospodarstwa, w których skład wchodziły osoby w wieku 60 lat i więcej, stanowiące 38,1% ogółu gospodarstw tam mieszkających. Wzrost udziału tej kategorii odnotowano również w skali całego województwa (z 29,6% do 31,3% w 2021 r.). Spośród gospodarstw domowych tworzonych wyłącznie przez osoby z konkretnej grupy wieku, największy wzrost (tak liczby, jak i udziału) w stosunku do 2011 r. obserwowano w kategorii gospodarstw osób starszych. Na poziomie województwa ten typ reprezentowało niemal co piąte gospodarstwo (19,5%), a w miastach blisko co czwarte (23,7%). Na wsi odsetek gospodarstw tworzonych wyłącznie przez osoby starsze był o połowę mniejszy (12,9%).

Według NSP 2021 trzy czwarte gospodarstw domowych w wielkopolskim (75,8%) stanowiły gospodarstwa rodzinne, najczęściej (niemal dwie trzecie ogółu – 63,1%) jednorodzinne. Zdecydowanie większy udział takich gospodarstw (bez względu na ich wielkość) obserwowano na wsi, gdzie stanowiły 85,5% (wobec 69,6% w miastach). Blisko jedną czwartą ogółu gospodarstw domowych (24,2%) tworzyły gospodarstwa nierodzinne. Częściej ten rodzaj występował w miastach (30,4% wobec 14,5% na wsi). Wśród gospodarstw nierodzinnych przeważały jednoosobowe (81,3%). Wielooosobowe nieco częściej spotykano na wsi niż w miastach (19,9% wobec 18,4%).

Rodziny

Według wyników NSP 2021 liczba rodzin w województwie wielkopolskim liczyła 987,5 tys. i w porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. była niższa o 1,2 tys., tj. o 0,1% (w kraju niższa o 3,2%). W okresie międzyspisowym spadek liczby rodzin dotyczył miast – o 31,9 tys. (tj. o 5,7%), natomiast na wsi odnotowano wzrost o 30,7 tys. (o 7,2%).

W porównaniu z danymi ze spisu z 2011 r. obniżyła się liczba małżeństw (przede wszystkim z dziećmi, w przypadku małżeństw bez dzieci odnotowano nieznaczny wzrost). W 2021 r. było ich 683,2 tys., tj. prawie 70% ogółu rodzin (w 2011 r. 758,4 tys., co stanowiło 76,7% ogółu rodzin). Pomimo spadku ich liczby, małżeństwa z dziećmi to nadal najczęstszy typ rodziny, a ich udział w strukturze rodzin wynosił 45,7%. Na wsi małżeństwa z dziećmi stanowiły ponad połowę (52,1%) rodzin tam zamieszkałych, natomiast w miastach – 40,1%.

Wyniki NSP 2021 pokazały dynamiczny (ponad 3-krotny) wzrost liczby par pozostających w związkach niesformalizowanych. W 2021 r. odnotowano ich 93,2 tys. (wobec 26,1 tys. w 2011 r.). Prawie 64% par pozostających w związkach niesformalizowanych to rodziny z dziećmi, przy czym udział tego typu rodzin był wyższy na wsi (71,6%) niż w miastach (58,5%).

Kolejnym typem rodzin, których liczba zwiększyła się (o 6,9 tys., tj. 3,4%) w odniesieniu do wyników poprzedniego spisu, są rodziny niepełne (matki z dziećmi i ojcowie z dziećmi). W 2021 r. było 211,1 tys. tego typu rodzin, co oznacza, że co piąta rodzina była tworzona przez samotnego rodzica z dziećmi, a samotne matki stanowiły ponad 85% ogółu rodzin niepełnych. Większość rodzin niepełnych – ponad 60% – mieszkała w miastach.

W 2021 r. liczba rodzin z dziećmi wyniosła 721,4 tys. i w porównaniu z 2011 r. zmniejszyła się o 23,4 tys., tj. o 3,1%. Wśród rodzin w miastach spadek wyniósł 37,5 tys. (9,1%), natomiast wśród rodzin mieszkających na wsi wystąpił wzrost o 14,1 tys. (o 4,2%).

W 2021 r. ponad połowa (52,9%) rodzin posiadała 1 dziecko, ponad jedna trzecia rodzin – 2 dzieci, natomiast udział rodzin, które wychowywały trójkę lub więcej dzieci wynosił 10,3%. Warto podkreślić, że udział rodzin wielodzietnych był wyższy na wsi niż w miastach i wynosił 12,9% ogółu rodzin z dziećmi tam zamieszkałych, natomiast w miastach – 7,8%.

Wśród rodzin z dziećmi 64,4% posiadało na utrzymaniu dzieci w wieku do 24 lat. Wśród tej zbiorowości największą grupę (67,6%) stanowiły małżeństwa, a następnie samotne matki, których udział stanowił 18,8% ogółu rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu. Udział związków niesformalizowanych wynosił 10,6%, a udział samotnych ojców z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu – 3,0%.

W 2021 r. w strukturze rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu te z 1 dzieckiem stanowiły 49,1%, z 2 dzieci – 40,7%, z trojgiem – 8,4%, a z czwórką lub większą liczą dzieci – 1,8%.

Executive summary

Households

The 2021 Census identified 1096.1 thousand households in the voivodship, i.e. 4.0% more than in the previous census in 2011. The number of households in rural areas had increased by 11.7% and had declined by 0.4% in urban areas. People living in households accounted for 98.2% of the entire population of the voivodship. Over the previous decade, the size of this group had increased by 0.8%, but the increase was only observed in rural areas (by 5.6%), while urban areas saw a decline by 2.9%. The average number of people in a household was 3.14 (compared to 3.24 in the 2011 Census) and had declined in rural and urban areas.

Two-person households were the biggest group (23.8%), while 4-person households were the smallest group (17.9%). Compared to the 2011 Census, the percentages of the biggest and smallest households had declined: by 3.5% in the case of one-person households, and by 3.4% in the case of households with 5 or more people. Small households were more frequent in urban areas, where they accounted for nearly a quarter of all households living in those areas (24.8% compared to 11.6% in rural areas). The most common household category in rural areas were households with 5 or more people (29.0% compared to 13.0% in urban areas). Over the decade, the number of 2-person households had increased. In 2021, almost every fourth household in the voivodship belonged to this category (23.8%; up from 18.5% in 2011); in urban areas, 2-person households accounted for 27.5% of all households (compared to 18.2% in rural areas). Compared to 2011, the percentage of households with 3 or 4 people had slightly increased (by 1.0 percentage points to 19.4% and by 0.6 percentage points to 17.9%, respectively). The increase was only observed in rural areas.

Compared to the previous census, there were changes in the age structure of households. The biggest group consisted of households created by young and middle-aged people (a decline from 35.4% in 2011 to 31.5%). In urban areas, it was the most common household type (28.3% of all urban households). The biggest group of rural households were those with people aged 60 or more, which accounted for 38.1% of their total number. The relative size of this household category had increased in the whole voivodship (from 29.6% in 2011 to 31.3% in 2021). Taking into account households created by people belonging to a specific age group, the biggest increase (in absolute and relative terms) compared to 2011 was observed in older households, which accounted for nearly a fifth (19.5%) of all households in the voivodship, and almost a fourth in urban areas (23.7%). In rural areas, the share of households consisting exclusively of older people was only 12.9%.

According to the 2021 Census, 75.8% of all households in the voivodship were family households, while one family households accounted for 63.1% of the total. The percentage of such households was much bigger in rural areas (85.5%) than in urban areas (69.6%). Non-family households, accounting for nearly a quarter of the total (24.2%), were more frequent in urban areas (30.4% compared to 14.5% in rural areas). The majority of non-family households consisted of one person (81.3%). Non-family households with more than one person were slightly more frequent in rural areas (19.9%) than in urban ones (18.4%).

Families

According the 2021 Census, there were 987.5 thousand families in Wielkopolskie. Compared to 2011, this number was smaller by 1.2 thousand (0.1%, compared to a decline of 3.2% for the whole

country). Over the decade, the number of families in urban areas had declined by 31.9 thousand (down by 5.7%), while it has increased in rural areas by 30.7 thousand (up by 7.3%).

Compared to 2011, the number of marriages had also fallen (mostly marriages with children), while a small increase was observed in the case of marriages without children. There were 683.2 thousand marriages in the voivodship, which accounted for nearly 70% of all families (the corresponding figures for 2011 are 758.4 thousand, i.e. 76.7%, respectively). Despite this decline, marriages with children are still the most common family category, accounting for 45.7% of their total number. In rural areas marriages with children made up more than a half of all families living there (52.1%), while in urban areas they accounted for 40.1%.

The number of couples living in informal relationships had increased more than three times from 26.1 thousand in 2011 to 93.2 thousand in 2021. Nearly 64% of couples living in informal relationships had children; the percentage of such families was higher in rural areas (71.6%) than in urban ones (58.5%).

Another family category whose number had risen (by 6.9 thousand, i.e. 3.4%) since the time of the previous census were single-parent families (mothers with children and fathers with children). There were 211.1 thousand of them, which means that every fifth family in the voivodship consisted of a single parent with children, with single mothers accounting for 85% of all families in this group. 60% of single-parent families lived in urban areas.

Compared to 2011, the number of families with children in 2021 had fallen by 23.4 thousand to 721.4 thousand, i.e. by 3.1%. The decline of 37.5 thousand (9.1%) in urban areas not offset by an increase of 14.1 thousand (by 4.2%) in rural areas.

More than a half of families (52.9%) in the voivodship in 2021 had only one child, over a third of families had two children, and the share of families with three or more children was equal to 10.3%. It is worth noting that the share of families with at least three children was higher in rural areas and was equal to 12.9 of all families with children living in those areas, compared to just 7.8% in urban areas.

Nearly two thirds of families with children (64.4%) had dependent children up to the age of 24. Within this category, the biggest group (67.6%) were marriages, followed by single mothers (18.8%), with informal relationships accounting for 10.6% and single fathers – 3.0% of all families with dependent children up to the age of 24.

49.1% of families in this group had one child; 40.7% had two children, 8.4% had three children, and 1.8% had four or more children.

Rozdział 1

Chapter 1

Gospodarstwa domowe

Households

W NSP 2021 przy wyodrębnianiu gospodarstw domowych zastosowano kryterium mieszkaniowe. Oznacza to, że wszystkie osoby mieszkające w jednym mieszkaniu, niezależnie od tego czy są spokrewnione czy niespokrewnione, są uważane za członków tego samego gospodarstwa domowego. Osoba mieszkająca samotnie tworzy jednoosobowe gospodarstwo domowe.

Należy zaznaczyć, że w spisie z 2011 r. dla wyodrębniania gospodarstw domowych w mieszkaniach stosowane było kryterium ekonomiczne, tj. wspólnego utrzymywania się osób zamieszkujących razem, co oznaczało, że w jednym mieszkaniu mogło być więcej niż jedno gospodarstwo domowe. Jednak dla celów porównań wyników obu spisu dane o liczbie i strukturze gospodarstw domowych z NSP 2011 r. przeliczono w oparciu o kryterium mieszkaniowe.

1.1. Stan i struktura gospodarstw domowych

1.1. Size and structure of households

Na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, przeprowadzonego według stanu w dniu 31 marca 2021 r., w województwie wielkopolskim wyodrębnionych zostało 1096085 gospodarstw domowych, tj. o 4,0% więcej niż w 2011 r. (biorąc pod uwagę wartości z 2011 r. przeliczone według nowych kryteriów), przy niemal niezmienionej liczbie gospodarstw w kraju. W skali ogólnopolskiej gospodarstwa domowe w wielkopolskim stanowiły 8,8%, co oznaczało 3. wielkość po województwach mazowieckim (15,3%) i śląskim (12,2%).

Tablica 1. Gospodarstwa domowe i ludność
Table 1. Households and population

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa domowe ^a Households ^a			Ludność w gospodarstwach domowych Population in households			Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym Average number of persons in the household	
	2011	2021	2011=100	2011	2021	2011=100	2011	2021
Ogółem Total	1053839	1096085	104,0	3413936	3442310	100,8	3,24	3,14
Miasta Urban areas	672309	669797	99,6	1908345	1853085	97,1	2,84	2,77
Wieś Rural areas	381530	426288	111,7	1505591	1589225	105,6	3,95	3,73

a Dla NSP 2021 i 2011 dane o gospodarstwach domowych według koncepcji mieszkaniowej.

a For the 2021 Census and the 2011 Census, data on households have developed by housing concept.

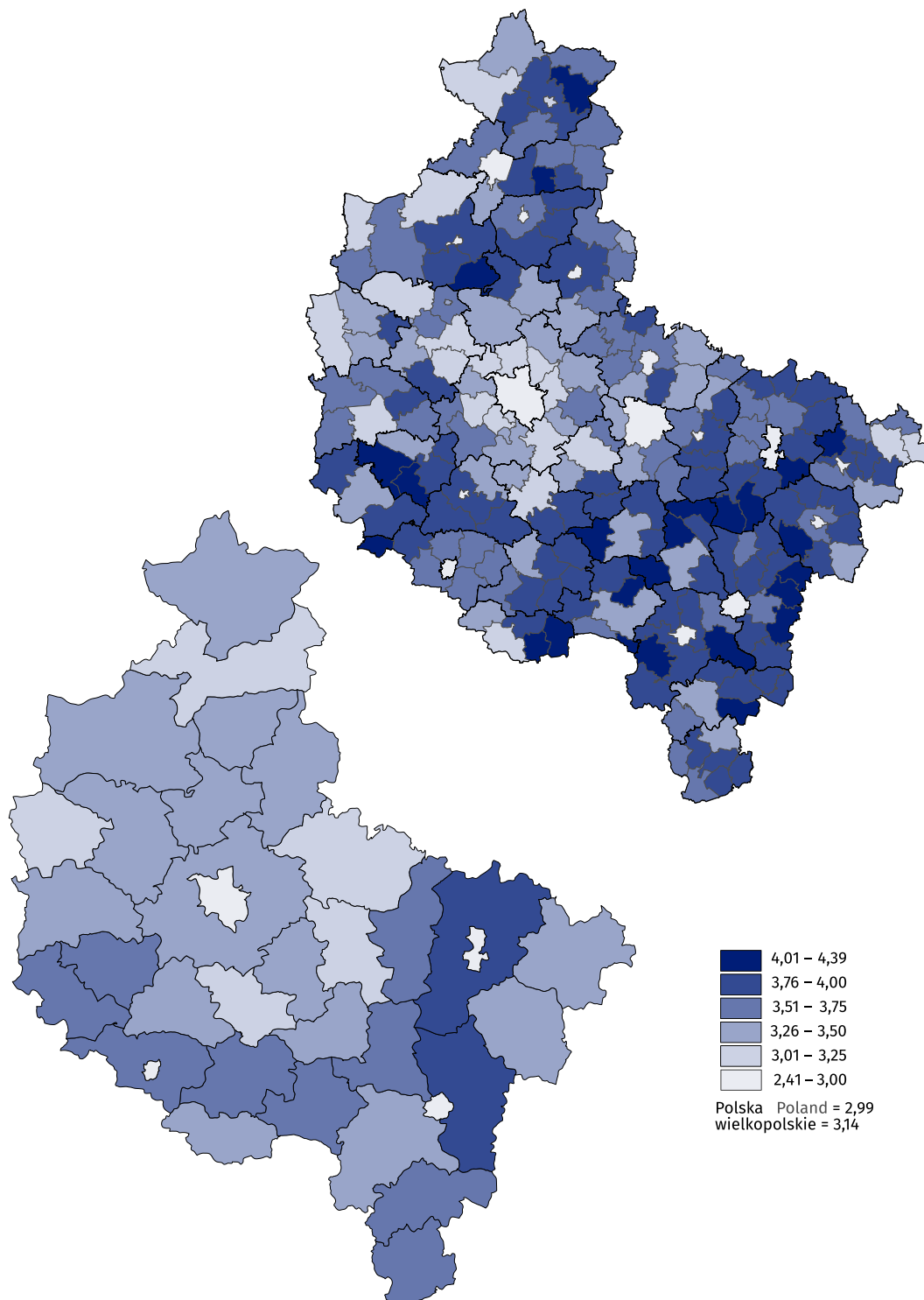
Zdecydowanie więcej gospodarstw domowych wyodrębniono w miastach (669797, tj. 61,1%), choć ich liczba była mniejsza niż w poprzednim spisie (o 0,4%), a odsetek mniejszy niż przeciętnie w kraju (67,6%) i w 2011 r. (63,8%). Liczba gospodarstw domowych na wsi w ciągu dekady zwiększyła się o 11,7%, przy średnim wzroście w Polsce na poziomie 3,1%. Udział wsi w strukturze gospodarstw domowych województwa wynosił 38,9%, co oznacza, że w stosunku do 2011 r. wzrósł o 2,7 p.proc., a jednocześnie był o 6,5 p.proc. większy od przeciętnego odsetka gospodarstw domowych na wsi w kraju.

W 2021 r. w skład gospodarstw domowych w wielkopolskim wchodziło 3442310 osób, co stanowiło 98,2% ogółu mieszkańców województwa. W porównaniu z 2011 r. liczba ludności w gospodarstwach domowych zwiększyła się o 0,8%, przy czym wzrost obserwowano przede wszystkim na wsi – o 5,6%, podczas gdy w miastach odnotowano spadek o 2,9%.

Według NSP 2021 jedno gospodarstwo domowe w województwie wielkopolskim liczyło przeciętnie nieco ponad 3 osoby (3,14). Wskaźnik ten kształtował się nieco wyżej niż w kraju (2,99) i wyżej niż w większości województw, ale był niższy aniżeli w 2011 r. (3,24). Więcej osób niż przeciętnie w wielkopolskim liczyły gospodarstwa domowe w 4 województwach: podkarpackim (3,45), małopolskim (3,29), świętokrzyskim (3,17) oraz lubelskim (3,15). Z reguły liczniejsze były gospodarstwa na wsi. W wielkopolskim przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym na wsi wynosiła 3,73, podczas gdy w miastach było to 2,77 (w 2011 r. 3,95 wobec 2,84). Średnie dla Polski wyniosły odpowiednio 3,71 i 2,65, a największa różnica wystąpiła w województwie małopolskim, gdzie wskaźnik dla wsi sięgał 4,07 wobec 2,72 w miastach.

Mapa 1. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym w 2021 r.

Map 1. Average number of persons in the household in 2021

Tablica 2. Gospodarstwa domowe według liczby osób

Table 2. Households by number of persons

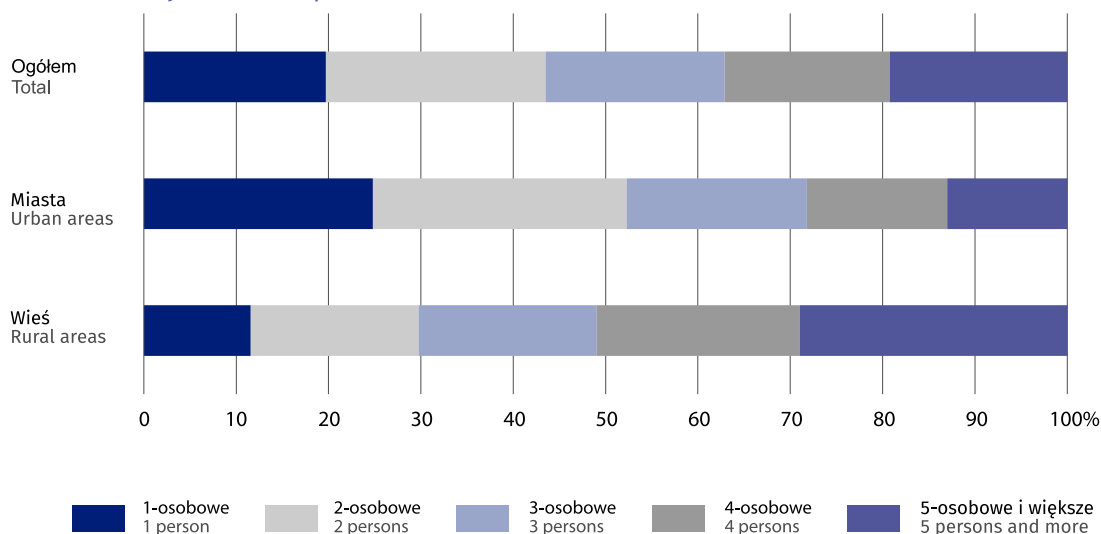
Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Liczba osób w gospodarstwie domowym Number of persons in the household				
		w liczbach bezwzględ- nych in absolute figures	1	2	3	4	5 i więcej 5 and more
			struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)				
Ogółem Total	2011	1053839	23,2	18,5	18,4	17,3	22,6
	2021	1096085	19,7	23,8	19,4	17,9	19,2
Miasta Urban areas	2011	672309	27,7	21,2	19,6	16,3	15,2
	2021	669797	24,8	27,5	19,5	15,2	13,0
Wieś Rural areas	2011	381530	15,2	13,8	16,2	19,0	35,8
	2021	426288	11,6	18,2	19,3	22,0	29,0

Zdecydowanie więcej gospodarstw 1-osobowych mieszkało w miastach. W 2021 r. ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw tam mieszkających wyniósł 24,8%, tj. o 13,2 p.proc. więcej niż na wsi. W 2011 r. różnica między miastem i wsią była pod tym względem nieco mniejsza (12,5 p.proc.). Z kolei różnica udziału tego typu gospodarstw domowych w miastach obserwowana w czasie wyniosła 2,9 p.proc. i wiązała się ze wzrostem odsetka gospodarstw 2-osobowych (o 6,3 p.proc.) w porównaniu z rokiem 2011.

Na wsi nadal najczęściej występującym typem gospodarstw domowych były 5-osobowe i większe. Wprawdzie w 2021 r. ich odsetek wyniósł 29,0%, tj. o 6,8 p.proc. mniej niż w 2011 r., ale jednocześnie był o 16,0 p.proc. większy niż w miastach (w 2011 r. ta różnica była jeszcze większa i sięgała 20,6 p.proc.). W miastach ten typ gospodarstw występował znacznie rzadziej (13,0% ogółu gospodarstw w miastach), przy czym w odniesieniu do 2011 r. ich udział zmniejszył się nieznacznie (o 2,2 p.proc.).

W ciągu dekady zwiększył się odsetek gospodarstw 2-osobowych. W 2021 r. taki skład miało niemal co czwarte gospodarstwo domowe w województwie wielkopolskim (23,8% wobec 18,5% według poprzedniego spisu). W strukturze gospodarstw w miastach ich udział był największy i sięgał 27,5%, co oznacza, że był o 6,3 p.proc. wyższy niż w 2011 r. Na wsi gospodarstwa tworzone przez 2 osoby stanowiły 18,2%, tj. o 4,4 p.proc. więcej niż 10 lat wcześniej.

Udział gospodarstw domowych składających się z 3 lub 4 osób w 2021 r. wynosił odpowiednio: 19,4% i 17,9% i w porównaniu z 2011 r. zwiększył się nieznacznie (odpowiednio o 1,0 p.proc. i 0,6 p.proc.). Wzrost udziału tej wielkości gospodarstw dotyczył jednak wyłącznie obszarów wiejskich. W porównaniu z 2011 r. odsetek gospodarstw 3-osobowych zwiększył się tam o 3,1 p.proc. do 19,3%, a 4-osobowych – o 3,0 p.proc. do 22,0%. W miastach odnotowano spadek udziału takich gospodarstw odpowiednio o 0,1 p.proc. i o 1,1 p.proc. do poziomu 19,5% w przypadku 3-osobowych i 15,2% dla gospodarstw tworzonych przez 4 osoby.

Wykres 1. Gospodarstwa domowe według liczby osób w 2021 r.**Chart 1. Households by number of persons in 2021**

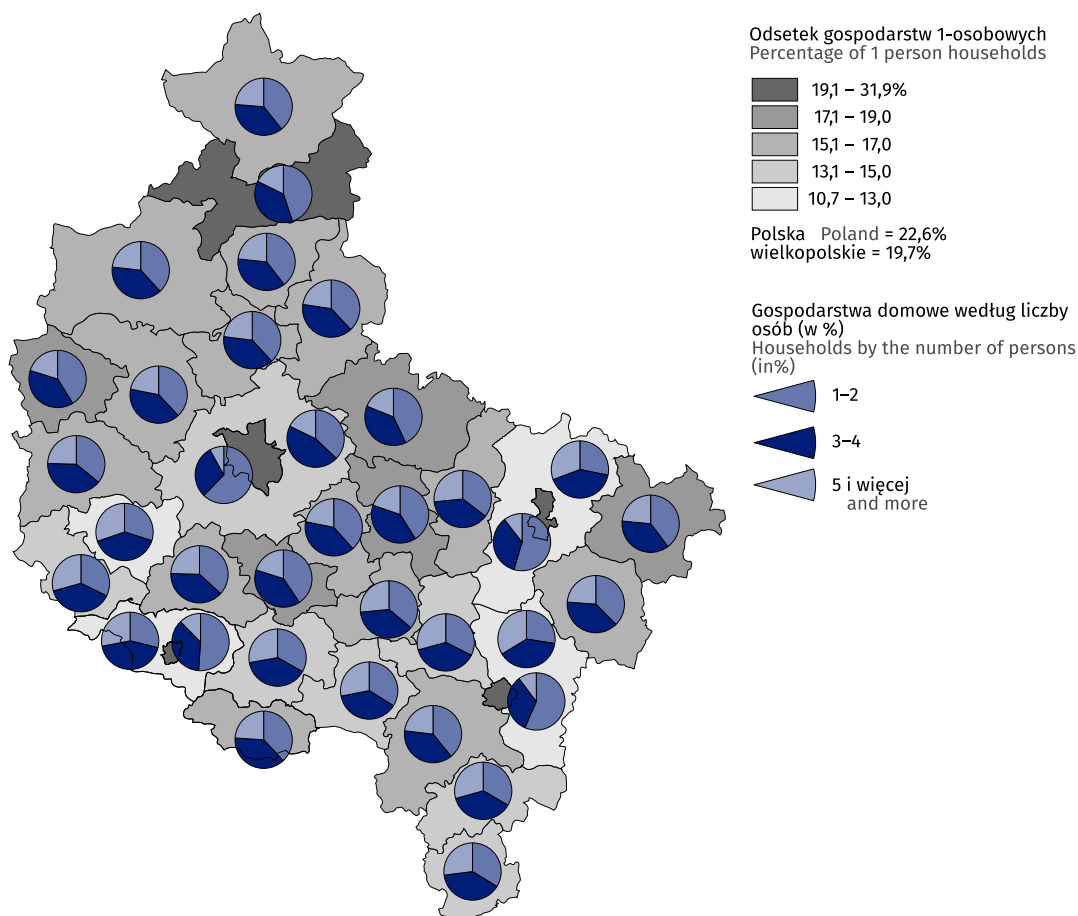
Rozkład gospodarstw domowych ze względu na liczbę tworzących je osób w sposób znacznie bardziej zróżnicowany niż na poziomie wojewódzkim prezentuje się w ujęciu powiatowym. W przypadku gospodarstw 1-osobowych średnią dla wielkopolskiego (19,7%) przekroczyły tylko 4 miasta na prawach powiatu, a zbliżony do średniej był odsetek gospodarstw tej wielkości w powiecie pilskim. Podobną sytuację obserwowano dla gospodarstw tworzonych przez 2 osoby, gdy warunek udziału większego niż w województwie spełniało 6 powiatów (oprócz wymienionych wcześniej jeszcze gnieźnieński). W zdecydowanej większości powiatów odsetek małych gospodarstw domowych był mniejszy od średniej wojewódzkiej, a najrzadziej gospodarstwa tej wielkości występowały w powiatach: grodzkim, kaliskim, konińskim i leszczyńskim. W przypadku największych gospodarstw domowych, w których skład wchodziło minimum 5 osób, układ powiatów był odwrotny. Większość powiatów (28) przekroczyła poziom wojewódzki (19,2%), przy czym największy odsetek dużych gospodarstw (ponad 30%) wyróżniał 3 z wymienionych wyżej jednostek administracyjnych: kaliski, koniński i grodzki, podczas gdy najmniejszy udział charakteryzował miasta na prawach powiatu.

W przekroju powiatowym najbardziej wyrównane były udziały gospodarstw domowych 3-osobowych. Poziom wojewódzki przekroczyło w tym wypadku 17 powiatów, ale rozpiętość między maksymalnym a minimalnym udziałem tej wielkości gospodarstw (zaobserwowanych w powiecie poznańskim i w Poznaniu) wyniosła tylko 4,3 p.proc.

Najmniejszy udział w strukturze gospodarstw domowych zajmują gospodarstwa 4-osobowe. Średnią wojewódzką (na poziomie 17,9%) przekroczyło w tym wypadku 28 powiatów, maksymalny udział przyjmując w leszczyńskim i poznańskim (po 23,0%), zaś najmniejszy w Poznaniu (12,0%) oraz Kaliszu (13,6%).

Mapa 2. Gospodarstwa domowe w 2021 r.

Map 2. Households in 2021

1.2. Gospodarstwa domowe według składu pokoleniowego**1.2. Households by generational composition**

Kolejny sposób klasyfikacji gospodarstw domowych stosuje do ich podziału kryterium wieku członków gospodarstwa. Zwykle stosowany podział wyodrębnia gospodarstwa, w skład których wchodzi osoby młode, w średnim wieku i osoby starsze, oraz pozostałe gospodarstwa domowe, w których występują różne połączenia pokoleniowych grup wieku ludności.

W gospodarstwach domowych wyróżniono grupy pokoleniowe: osoby młode (w wieku 0–29 lat), w średnim wieku (30–59 lat) i starsze (w wieku 60 lat i więcej).

Wyniki NSP 2021 wskazują, że w porównaniu z poprzednim spisem w strukturze gospodarstw domowych według grup pokoleniowych nastąpiły zmiany. Wprawdzie w wielkopolskim nadal największy odsetek stanowiły gospodarstwa tworzone przez osoby młode i w średnim wieku (typ gospodarstw, które w 2011 r. dominowały w większości województw – w 14 spośród 16), ale wyraźnie zmniejszył się w tym czasie dystans do gospodarstw, w skład których wchodziła osoba starsza (typ przeważający w 2021 r. w 9 województwach). Gospodarstwa osób młodych i w średnim wieku w 2021 r. stanowiły 31,5%, natomiast gospodarstwa z osobami starszymi – 31,3%, podczas gdy w poprzednim spisie te odsetki wynosiły odpowiednio 35,4% i 29,6%.

Liczbowo z reguły więcej gospodarstw domowych było w miastach niż na wsi (wyjątek stanowiły gospodarstwa wielopokoleniowe, tj. tworzone przez młodych, osoby w średnim wieku oraz osoby starsze), jednak mimo tej przewagi bezwzględnej odsetki kształtują się w sposób bardziej zróżnicowany. W przypadku gospodarstw domowych z osobami młodymi i w średnim wieku w miastach ich udział wynosił 28,3%, podczas gdy na wsi był większy – 36,6%, ale jednocześnie właśnie w miastach były one najczęstszym typem gospodarstw. Na wsi najwięcej było gospodarstw domowych, które w swoim składzie miały osobę starszą. Ich odsetek wynosił 38,1% i był zdecydowanie wyższy niż w miastach, gdzie kształtował się na poziomie 27,0%.

Tablica 3. Gospodarstwa domowe według składu pokoleniowego

Table 3. Households by generational composition

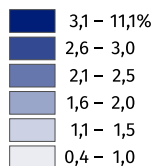
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W gospodarstwie domowym są osoby: There are persons in the household:						
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures	wyłącznie młode only young	wyłącznie w średnim wieku only middle aged	wyłącznie starsze only older	młode i w średnim wieku young and middle aged	mtode young	w wieku średnim middle aged	mtode i w średnim wieku young and middle
						z osobami starszymi with older people		
						struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)		
2011								
Ogółem Total	1053839	7,4	14,2	13,5	35,4	2,3	9,7	17,5
Miasta Urban areas	672309	8,8	16,1	16,2	33,4	2,5	10,2	12,8
Wieś Rural areas	381530	4,8	10,9	8,6	38,8	2,1	9,0	25,8
2021								
Ogółem Total	1096085	4,5	13,2	19,5	31,5	1,8	12,8	16,7
Miasta Urban areas	669797	5,9	15,1	23,7	28,3	1,8	13,2	12,0
Wieś Rural areas	426288	2,2	10,2	12,9	36,6	1,7	12,1	24,2

Analizując gospodarstwa domowe, w skład których wchodziły osoby należące wyłącznie do określonej grupy wieku (tj. wyłącznie młode, w średnim wieku, starsze), największy wzrost liczebności w stosunku do 2011 r. zaobserwowano w kategorii gospodarstw domowych osób wyłącznie starszych. Liczba takich gospodarstw w ciągu dekady zwiększyła się o 50,5%, a ich udział w strukturze gospodarstw domowych ogółem wzrósł o 6,0 p.proc. do 19,5%. Większy wzrost odnotowano w miastach, gdzie odsetek tego typu gospodarstw zwiększył się o 7,5 p.proc. (do 23,7%) wobec wzrostu na wsi o 4,3 p.proc. (do 12,9%). Dla porównania liczebność gospodarstw tworzonych wyłącznie przez młodych w stosunku do 2011 r. zmniejszyła się o 36,3%, a udział w ogólnej liczbie gospodarstw domowych obniżył się o 2,9 p.proc. do 4,5%. O podobną wielkość analogiczny odsetek zmniejszył się w miastach, gdzie w 2021 r. stanowił 5,9%, natomiast na wsi udział gospodarstw tego typu wynosił 2,2% i w ciągu dekady zmniejszył się o 2,6 p.proc. Stosunkowo małe zmiany nastąpiły w kategorii gospodarstw, w których skład wchodziły osoby wyłącznie w średnim wieku. Ich liczba spadła o 3,7%, a udział zmniejszył się o 1,0 p.proc., kształtując się w 2021 r. na poziomie 13,2%. W miastach ten odsetek wynosił 15,1% (o 1,0 p.proc. mniej niż w 2011 r.), a na wsi 10,2% (o 0,7 p.proc. mniej).

Mapa 3. Gospodarstwa domowe tworzone wyłącznie przez młode osoby (0–29 lat) w 2021 r.

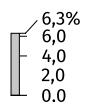
Map 3. Households created only by young persons (0–29) in 2021

W % ogółu gospodarstw domowych
In % of total households

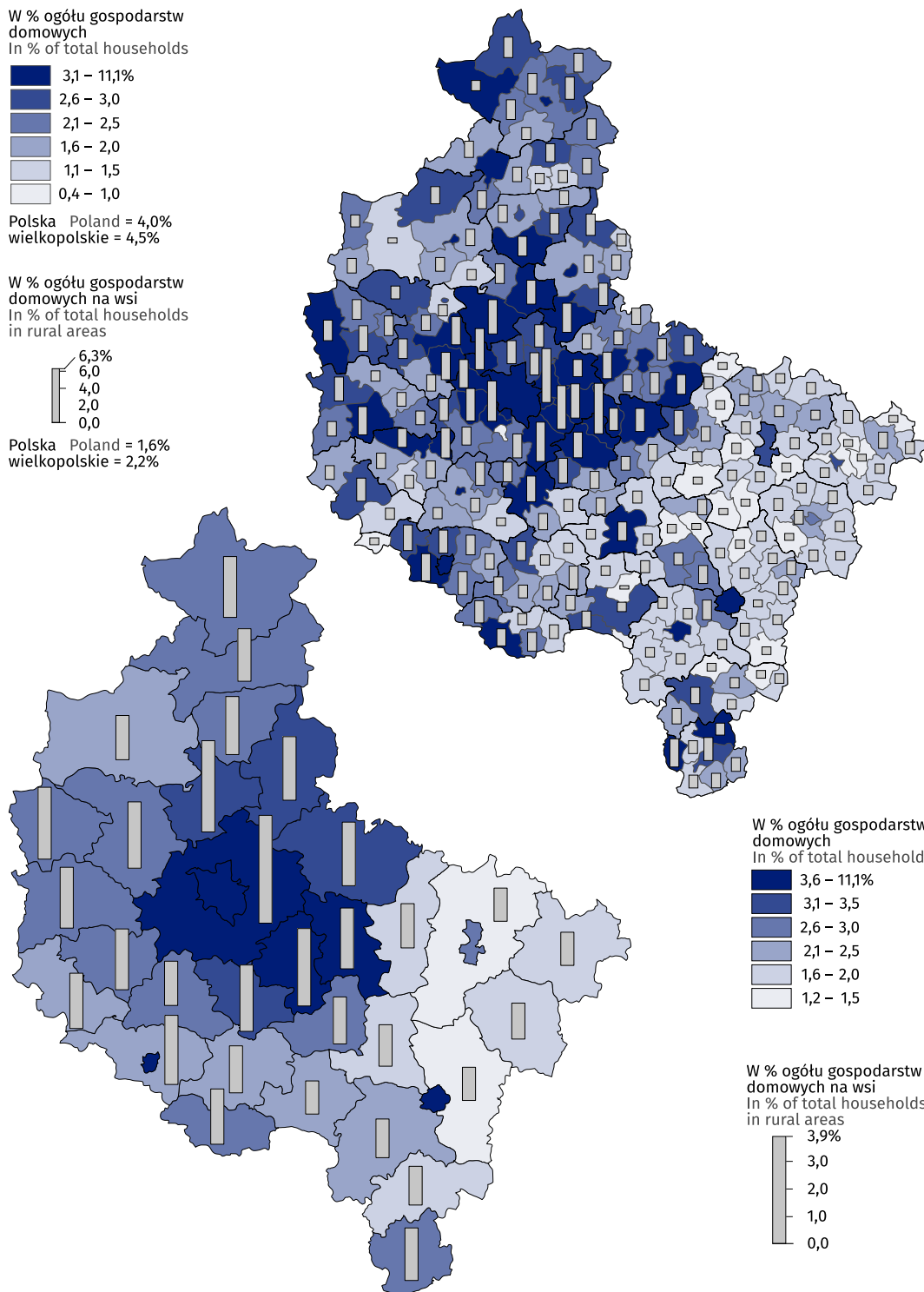

Polska Poland = 4,0%
wielkopolskie = 4,5%

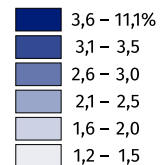
W % ogółu gospodarstw domowych na wsi
In % of total households in rural areas

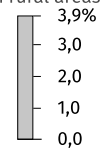
Polska Poland = 1,6%
wielkopolskie = 2,2%

W % ogółu gospodarstw domowych
In % of total households

W % ogółu gospodarstw domowych na wsi
In % of total households in rural areas

1.3. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego

1.3. Households by family composition

Wykorzystując informacje o pozycji osoby w gospodarstwie domowym, liczbie osób w gospodarstwie oraz liczbie i wieku dzieci w rodzinie, w NSP 2021 wyodrębniono dwie kategorie gospodarstw domowych: rodzinne (jedno-, dwu-, trzy i więcej rodzinne) oraz nierodzinne, składające się z jednej lub większej liczby osób (jednoosobowe bądź wieloosobowe), w tym także spokrewnionych ze sobą, ale nie tworzących rodziny.

Wyniki NSP 2021 dla województwa wielkopolskiego wskazują, że trzy czwarte gospodarstw domowych (75,8%) stanowiły gospodarstwa rodzinne, najczęściej (niemal dwie trzecie ogółu – 63,1%) jednorodzinne. W skali kraju odsetki te były nieco mniejsze i wyniosły odpowiednio 72,5% i 61,6%. Zdecydowanie większy udział gospodarstw rodzinnych obserwowano na wsi, gdzie stanowiły 85,5% wobec 69,6% w miastach (w kraju odpowiednio 83,2% wobec 67,3%).

Tablica 4. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w 2021 r.

Table 4. Households by family composition in 2021

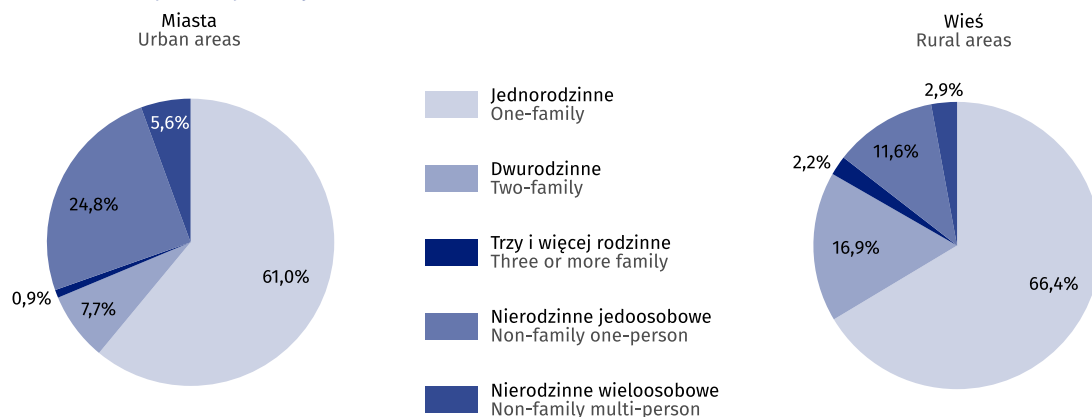
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Gospodarstwa domowe Households				
		rodzinne family households				nierodzinne non-family households
		razem total	jednorodzinne one-family	dwurodzinne two-family	trzy i więcej rodzinne three or more	
W liczbach bezwzględnych In absolute figures						
Ogółem Total	1096085	830644	691704	123616	15324	265441
Miasta Urban areas	669797	465979	408542	51540	5897	203818
Wieś Rural areas	426288	364665	283162	72076	9427	61623
Struktura pozioma (w %) Horizontal structure (in %)						
Ogółem Total	100,0	75,8	63,1	11,3	1,4	24,2
Miasta Urban areas	100,0	69,6	61,0	7,7	0,9	30,4
Wieś Rural areas	100,0	85,5	66,4	16,9	2,2	14,5

Gospodarstwa domowe jednorodzinne, stanowiące 63,1% ogółu gospodarstw domowych, częściej występowały na wsi, gdzie ich udział wynosił 66,4% wobec 61,0% w miastach (w kraju 64,1% wobec 60,4%). Podobną sytuację obserwowano w przypadku gospodarstw dwurodzinnych (11,3% gospodarstw ogółem), jednak różnica między odsetkiem takich gospodarstw na wsi i w miastach była większa niż w gospodarstwach jednorodzinnych (9,2 p.proc. wobec 5,4 p.proc.; w kraju 10,5 p.proc. wobec 3,7 p.proc.). Stosunkowo rzadko występowały gospodarstwa składające się

z trzech i większej liczby rodzin. Według NSP 2021 w wielkopolskim ten typ gospodarstw stanowił 1,4% ogółu gospodarstw domowych, z tego na wsi 2,2% (w kraju 1,3%, w tym na wsi 2,5%). W miastach ich udział kształtował się poniżej 1% (0,9% wobec 0,7% w kraju).

Wykres 2. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w 2021 r.

Chart 2. Households by family composition in 2021

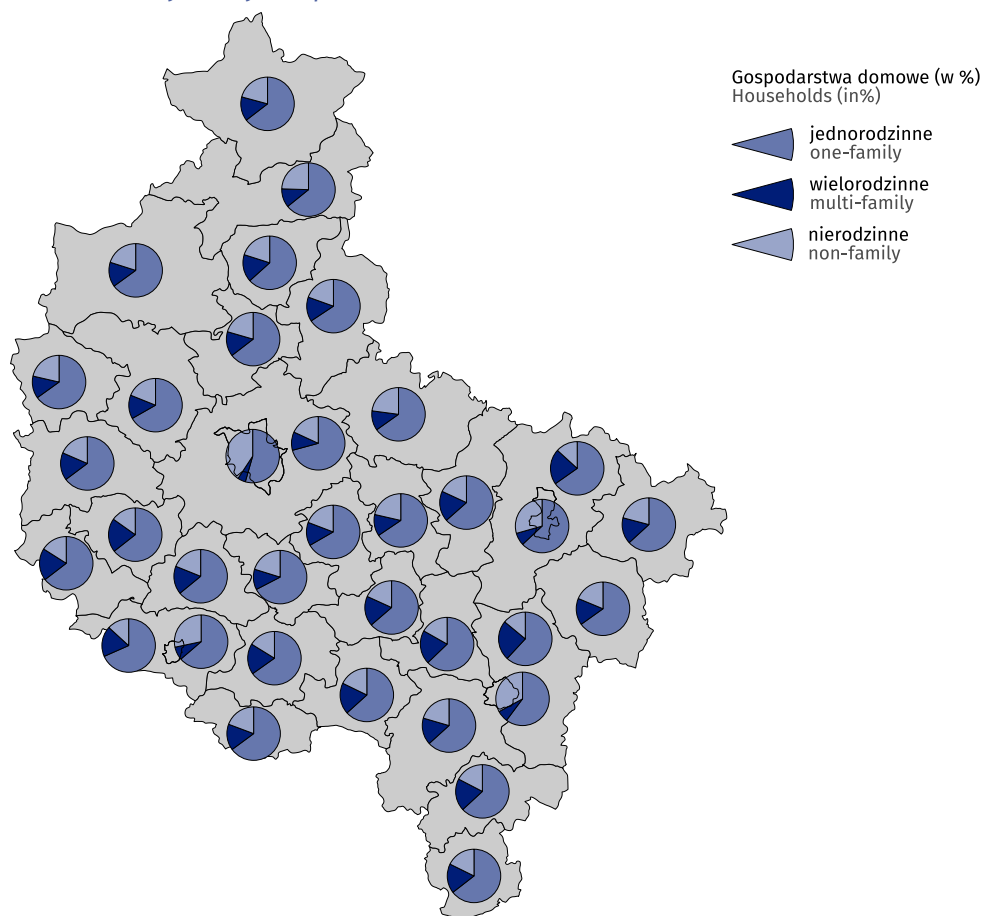

Gospodarstwa nierodzinne, czyli takie, w których nie wyodrębniono rodzin, w 2021 r. w wielkopolskim stanowiły blisko jedną czwartą (24,2%) ogółu gospodarstw domowych. Zdecydowanie częściej ten typ gospodarstw występował w miastach (30,4% wobec 14,5% na wsi). W kraju różnica między miastem i wsią kształtowała się podobnie, jednak ogólny udział gospodarstw nierodzinnych był większy niż w wielkopolskim i wynosił 27,5%. Gospodarstwa nierodzinne jednoosobowe stanowiły 81,3% (w miastach 81,6% i na wsi 80,1%). Z kolei gospodarstwa nierodzinne wieloosobowe większy udział miały na wsi (19,9%) niż w miastach (18,4%). W skali ogólnopolskiej stosunkowo najczęściej gospodarstwa nierodzinne występowały w województwach mazowieckim i dolnośląskim (niemal co trzecie gospodarstwo), natomiast najrzadziej w podkarpackim (co piąte gospodarstwo domowe). We wszystkich regionach wśród gospodarstw nierodzinnych przeważały jednoosobowe (w świętokrzyskim stanowiły nawet 85,0%), natomiast w pomorskim co piąte gospodarstwo nierodzinne (20,3%) było wieloosobowe.

W ujęciu powiatowym najwięcej gospodarstw domowych jednorodzinnych wyodrębniono w powiatach: poznańskim (70,8% ogółu gospodarstw), leszczyńskim (68,4%) i śremskim (67,4%), a stosunkowo najmniej w Poznaniu (nieco ponad połowa gospodarstw – 54,4%). Gospodarstwa dwurodzinne najczęściej występowały w kaliskim (gdzie stanowiły 21,5% wszystkich gospodarstw domowych), a także w konińskim (18,8%), grodziskim (18,4%) i pleszewskim (18,2%), natomiast najrzadziej w miastach na prawach powiatu (od 4,3% do 7,3%). W przypadku gospodarstw wielorodzinnych (3 i więcej), na tle stosunkowo niskiej średniej wojewódzkiej (1,4%), wyróżniły się powiaty kaliski i koniński, gdzie takie gospodarstwa stanowiły po 2,7%. Najwięcej gospodarstw nierodzinnych wyodrębniono w miastach na prawach powiatu, szczególnie w Poznaniu, gdzie stanowiły 40,7% wobec 24,2% przeciętnie w województwie oraz 13,2% w konińskim i leszczyńskim.

Mapa 4. Gospodarstwa domowe według stanu rodzinnego w 2021 r.

Map 4. Households by family composition in 2021

1.4. Gospodarstwa domowe z osobami starszymi w wieku 60 lat i więcej**1.4. Households with elderly persons aged 60 and more**

Wyniki NSP 2021 pokazały zmiany strukturalne gospodarstw domowych także w kontekście wieku ich członków. W 2021 r. w województwie wielkopolskim zbiorowość gospodarstw mających w swoim składzie osoby w wieku 60 lat i więcej bądź tworzonych wyłącznie przez osoby starsze liczyła 556735, co stanowiło 50,8% ogółu gospodarstw domowych. W porównaniu z 2011 r. ich liczba zwiększyła się o 22,8%, a odsetek wzrósł o 7,8 p.proc. (w kraju odpowiednio o 19,0% i o 8,3 p.proc.).

Wzrost udziału gospodarstw domowych z osobami starszymi obserwowano zarówno w miastach, jak i na wsi. W 2021 r. już więcej niż co drugie gospodarstwo domowe zarówno w miastach, jak i na wsi miało w swoim składzie osobę starszą, podczas gdy w 2011 r. stanowiły one 41,6 % ogółu gospodarstw domowych w miastach i 45,5% – na wsi. W miastach wzrost był bardziej dynamiczny, a odsetek gospodarstw z osobami starszymi w ciągu dekady zwiększył się tam o 9,1 p.proc., przy wzroście na wsi o 5,5 p.proc.

Najczęściej w skład omawianego typu gospodarstwa domowego wchodziła 1 osoba w wieku 60 lat i więcej (w 2021 r. gospodarstwa takie stanowiły 28,4% ogółu gospodarstw domowych, tj.

o 1,0 p.proc. więcej niż w 2011 r.). Udział gospodarstw domowych z 2 osobami starszymi wynosił 20,8% (w tym wypadku wzrost wyniósł 5,9 p.proc.). Najmniejszy odsetek (1,6%) stanowiły gospodarstwa, w skład których wchodziło 3 i więcej osób w wieku powyżej 60 lat (w 2011 r. było to 0,7%).

Tablica 5. Gospodarstwa domowe z osobami w wieku 60 lat i więcej

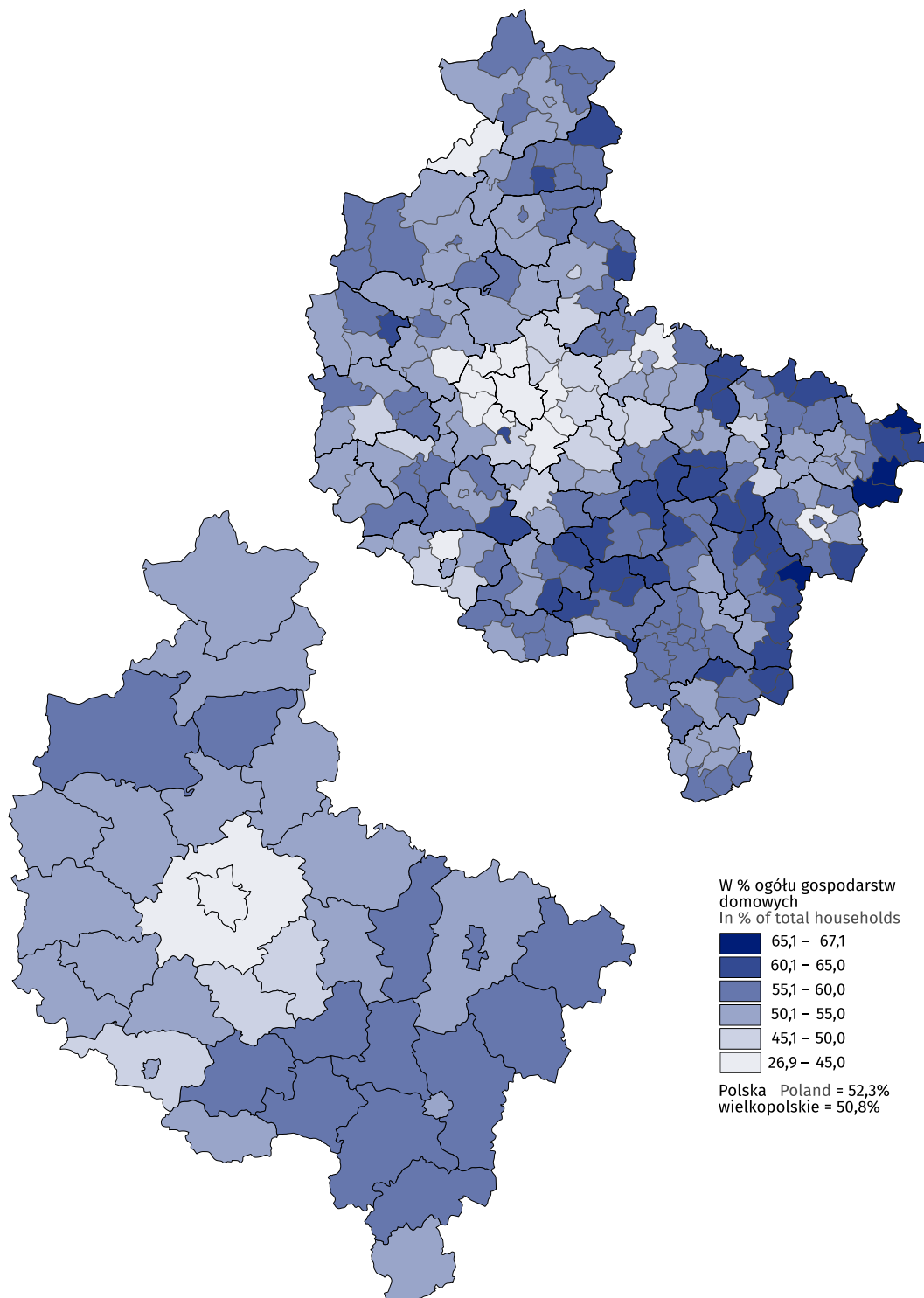
Table 5. Households with persons aged 60 and more

Wyszczególnienie Specification	2011			2021		
	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
W liczbach bezwzględnych In absolute figures						
Ogółem Total	1053839	672309	381530	1096085	669797	426288
Bez osób w wieku 60 lat i więcej Without persons aged 60 and more	600424	392356	208068	539350	330331	209019
Z osobami w wieku 60 lat i więcej With persons aged 60 and more	453415	279953	173462	556735	339466	217269
Struktura pionowa (w %) Vertical structure (in %)						
Bez osób w wieku 60 lat i więcej Without persons aged 60 and more	57,0	58,4	54,5	49,2	49,3	49,0
Z osobami w wieku 60 lat i więcej With persons aged 60 and more	43,0	41,6	45,5	50,8	50,7	51,0
z 1 osobą with one person	27,4	26,8	28,6	28,4	29,0	27,5
z 2 osobami with two persons	14,9	14,3	15,9	20,8	20,3	21,5
z 3 osobami i więcej with three and more persons	0,7	0,5	1,0	1,6	1,4	2,0

W większości województw, podobnie jak w wielkopolskim, ponad połowa gospodarstw domowych miała w swoim składzie przynajmniej 1 osobę w wieku 60 lat i więcej. W 2021 r. tego progu nie przekroczyły tylko województwa mazowieckie (47,9% ogólnej liczby gospodarstw domowych) oraz pomorskie (48,4%). Natomiast największy odsetek gospodarstw z osobami starszymi wyróżniał województwo świętokrzyskie, gdzie sięgał on 60,7%.

Mapa 5. Gospodarstwa domowe z osobami w wieku 60 lat i więcej w 2021 r.

Map 5. Households with persons aged 60 and more in 2021

W ujęciu powiatów w wielkopolskim gospodarstwa mające w swoim składzie osoby w wieku 60 lat i więcej najczęściej występowały w powiatach: kaliskim (gdzie stanowiły 59,8% ogółu gospodarstw domowych), kolskim (59,2%) i słupeckim (58,6%). Najmłodsze w tym kontekście okazały się powiaty, w których ten odsetek nie osiągnął 50%, tj. poznański (40,6%), m. Poznań (44,6%), leszczyński (48,9%) oraz śremski (49,7%).

Na poziomie województwa udziały gospodarstw domowych z seniorami w miastach i na wsi były zbliżone (50,7% i 51,0%). Z perspektywy powiatów największe różnice wystąpiły w powiecie poznańskim, gdzie odsetek gospodarstw z osobami w wieku 60 lat i więcej w miastach sięgał 50,2%, podczas gdy na wsi wynosił 35,9%, a ponadto w grodziskim (49,3% wobec 55,6%), wolsztyńskim (58,7% wobec 53,3%), wrzesińskim (48,2% wobec 53,1%), szamotulskim (54,4% wobec 49,7%) i średzkim (47,5% wobec 52,2%).

Znacznie większe rozpiętości ujawniają się na poziomie gminnym. Największe różnice dotyczyły gmin miejsko-wiejskich: Swarzędz (gdzie w miastach odsetek gospodarstw z seniorami wynosił 49,8%, natomiast na obszarze wiejskim – 27,9%), Kórnik (odpowiednio 46,7% i 28,8%), Mosina (55,0% i 41,2%), Nowy Tomyśl (54,9% i 42,0%), Kostrzyn (52,8% i 41,0%), Ostroróg (62,6% i 53,0%), Wolsztyn (58,7% i 49,6%), Raszków (51,4% i 60,4%), Buk (57,4% i 48,5%) czy Ostrzeszów (58,0% i 49,2%).

Rozdział 2

Chapter 2

Rodziny

Families

W NSP 2021 wśród osób wspólnie mieszkających wyodrębnione zostały rodziny. Analizując rodziny z perspektywy typu biologicznego należy podkreślić, że za podstawę dla ich wyodrębnienia przyjęto istnienie więzi (małżeńskiej lub partnerskiej) pomiędzy kobietą i mężczyzną lub więzi rodziców/rodzica z dziećmi.

Wyodrębniono następujące typy rodzin: małżeństwo bez dzieci lub z dzieckiem/dziećmi, związki niesformalizowane bez dzieci lub z dzieckiem/dziećmi, a także samotny rodzic z dzieckiem/dziećmi.

Przez dziecko rozumie się osobę mieszkającą z rodzicem/rodzicami niezależnie od jego wieku pod warunkiem, że w tym samym mieszkaniu/gospodarstwie domowym dziecko nie tworzy rodziny z inną osobą/osobami (współmałżonkiem lub własnymi dziećmi).

2.1. Typy rodzin

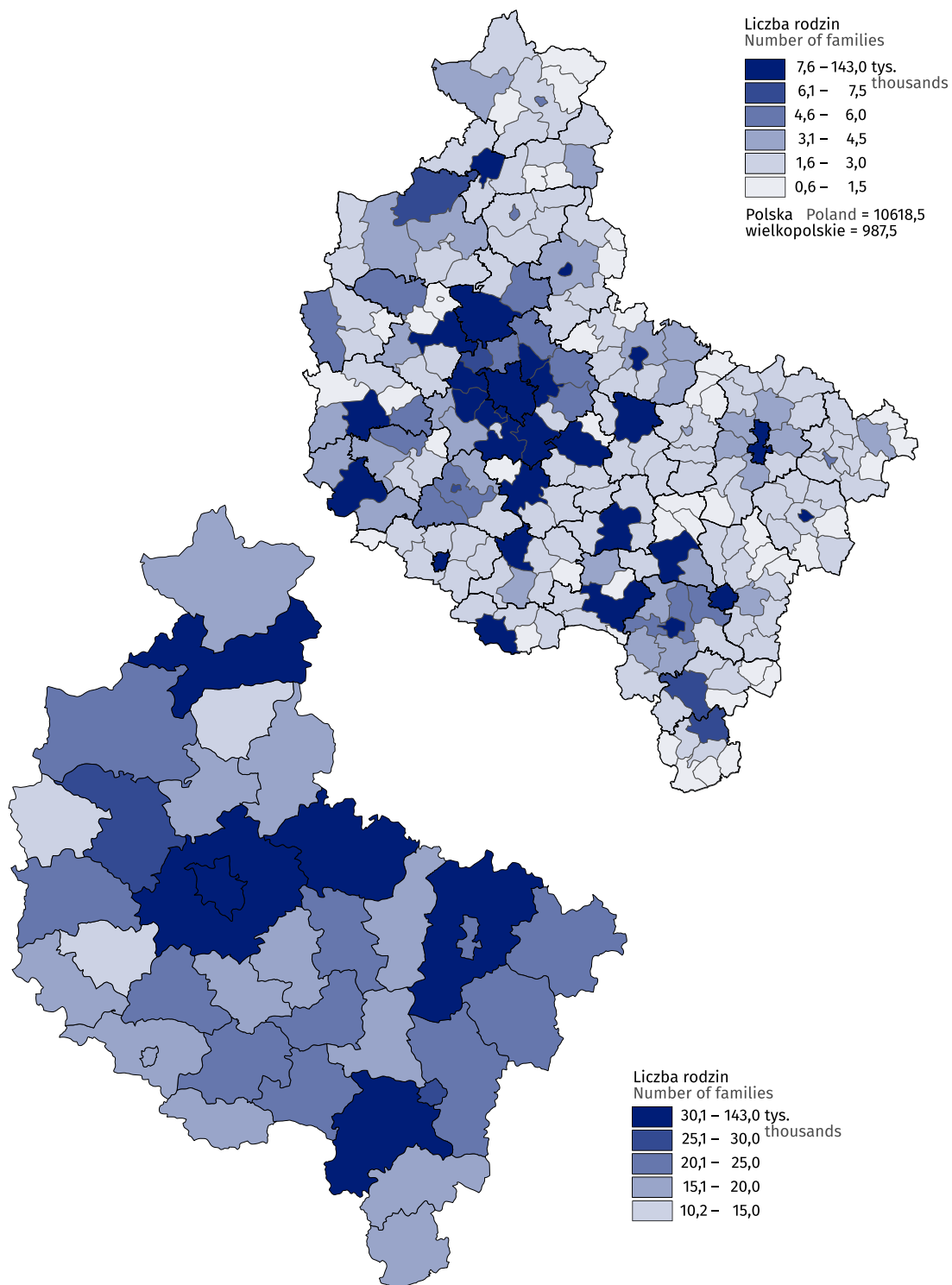
2.1. Types of families

Na podstawie wyników NSP 2021, według stanu na dzień 31 marca, w województwie wielkopolskim wyodrębnionych zostało 987479 rodzin zamieszkałych w 1096085 gospodarstwach domowych. Rezultaty spisu powszechnego z 2011 r. wykazywały na przyrost liczby rodzin o 8,1% w porównaniu z 2002 r. (biorąc pod uwagę wartości przeliczone w oparciu o kryterium mieszkaniowe). Natomiast w ciągu minionej dekady liczba rodzin zmniejszyła się nieznacznie (o 0,1%). Spadek dotyczył rodzin zamieszkałych w miastach (o 5,7%), natomiast na wsi odnotowano wzrost liczby rodzin (o 7,2%). W skali kraju liczba rodzin w wielkopolskim stanowiła 9,3%, co lokowało województwo na 3. miejscu za mazowieckim (14,1%) i śląskim (11,9%).

Biorąc pod uwagę populację rodzin w województwie wielkopolskim w 2021 r. w przekroju gminnym, można stwierdzić, że najwięcej rodzin spisano w gminach miejskich: Poznań (143,0 tys., tj. 14,5%), Kalisz (27,4 tys., tj. 2,8%), Konin (20,8 tys., tj. 2,1%), Ostrów Wielkopolski (20,7 tys., tj. 2,1%) oraz Piła (20,5 tys., tj. 2,1%). Natomiast w najmniejszych gminach (Powidz, Czajków i Obrzycko – gmina miejska) liczba rodzin nie przekraczała 0,7 tys. W ujęciu powiatowym, nie wliczając miast na prawach powiatu, największą liczbę rodzin odnotowano w powiatach: poznańskim (122,3 tys., tj. 12,4%), ostrowskim (46,1 tys., tj. 4,7%) oraz gnieźnieńskim (40,2 tys., tj. 4,1%), a najmniejszą w międzychodzkiem (10,2 tys., tj. 1,0%) i chodzieskim (13,4 tys., tj. 1,4%).

Mapa 6. Rodziny w 2021 r.

Map 6. Families in 2021

Tablica 6. Rodziny według typów i miejsca zamieszkania

Table 6. Families by types and place of residence

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Małżeństwa Marriages		Związki niesformalizowane ^a Informal relationships ^a		Matki z dziećmi Lone mothers with children	Ojcowie z dziećmi Lone fathers with children
		bez dzieci without children	z dziećmi with children	bez dzieci without children	z dziećmi with children		

W liczbach bezwzględnych In absolute figures

Ogółem Total	2011	988709	231868	526553	12047	14027	178234	25979
	2021	987479	232247	450919	33791	59456	180239	30827
Miasta Urban areas	2011	562332	142066	274028	9725	9484	111593	15437
	2021	530395	134127	212563	23204	32775	110214	17512
Wieś Rural areas	2011	426376	89802	252525	2322	4543	66641	10542
	2021	457084	98120	238356	10587	26681	70025	13315

Struktura pozioma (w %) Horizontal structure (in %)

Ogółem Total	2011	100,0	23,5	53,3	1,2	1,4	18,0	2,6
	2021	100,0	23,5	45,7	3,4	6,0	18,3	3,1
Miasta Urban areas	2011	100,0	25,3	48,7	1,7	1,7	19,8	2,7
	2021	100,0	25,3	40,1	4,4	6,2	20,8	3,3
Wieś Rural areas	2011	100,0	21,1	59,2	0,5	1,1	15,6	2,5
	2021	100,0	21,5	52,1	2,3	5,8	15,3	2,9

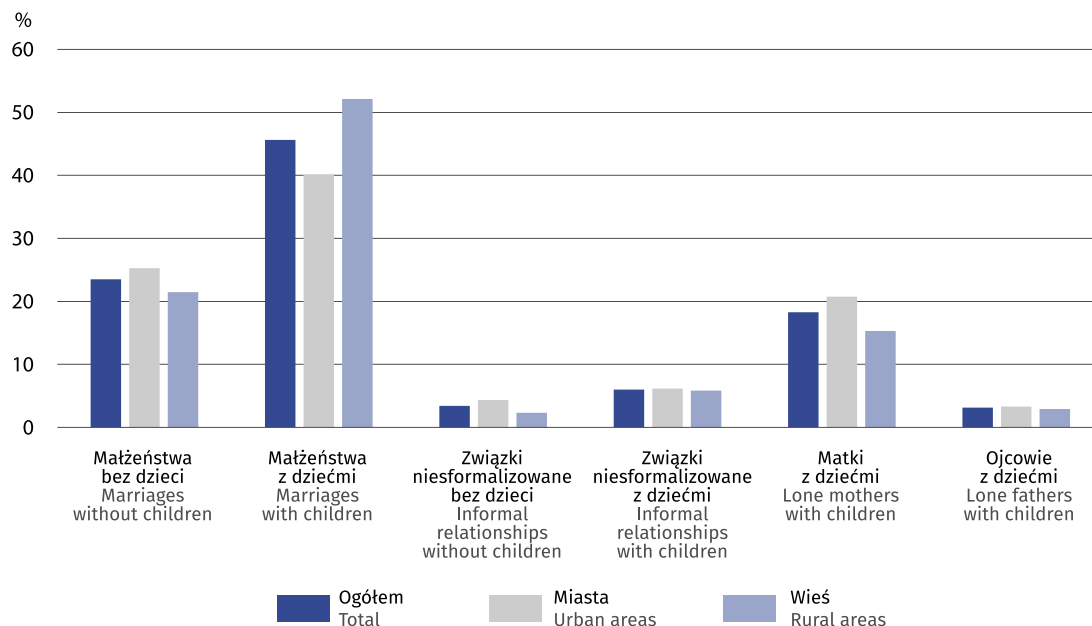
2011=100

Ogółem Total	99,9	100,2	85,6	280,5	423,9	101,1	118,7
Miasta Urban areas	94,3	94,4	77,6	238,6	345,6	98,8	113,4
Wieś Rural areas	107,2	109,3	94,4	455,9	587,3	105,1	126,3

a W NSP 2011 w typologii rodzin kategoria ta była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

a In the 2011 Census, in the typology of families, this category was defined as partners with or without children.

Biorąc pod uwagę typy rodzin należy zauważyć, że w porównaniu z wynikami NSP 2011 obniżyła się liczba małżeństw (o 9,9%), w tym małżeństw z dziećmi o 14,4%. W 2021 r. było ich 683,2 tys., tj. ponad 69,2% ogółu rodzin (w 2011 r. 76,7%). Natomiast ponad trzykrotnie zwiększyła się liczba par pozostających w związkach niesformalizowanych. W 2021 r. spisano ich 93,2 tys. wobec 26,1 tys. przed dziesięcią laty. W strukturze rodzin według typów stanowiły one nadal niewielki udział, pomimo wzrostu w ciągu dekady z 2,6% do 9,4% (w kraju z 2,9% do 8,4%). Wyższy poziom odsetka związków niesformalizowanych niż w wielkopolskim (6 pozycja) odnotowano m.in. w województwach: lubuskim i dolnośląskim (po 10,9%) oraz zachodniopomorskim (10,7%). Obserwowane w okresie międzyspisowym zmiany w strukturze rodzin mogą wynikać m.in. ze zmniejszającej się liczby zawieranych małżeństw na korzyść pozostawania w związkach niesformalizowanych oraz rosnącej dość dynamicznie liczbie rozwodów.

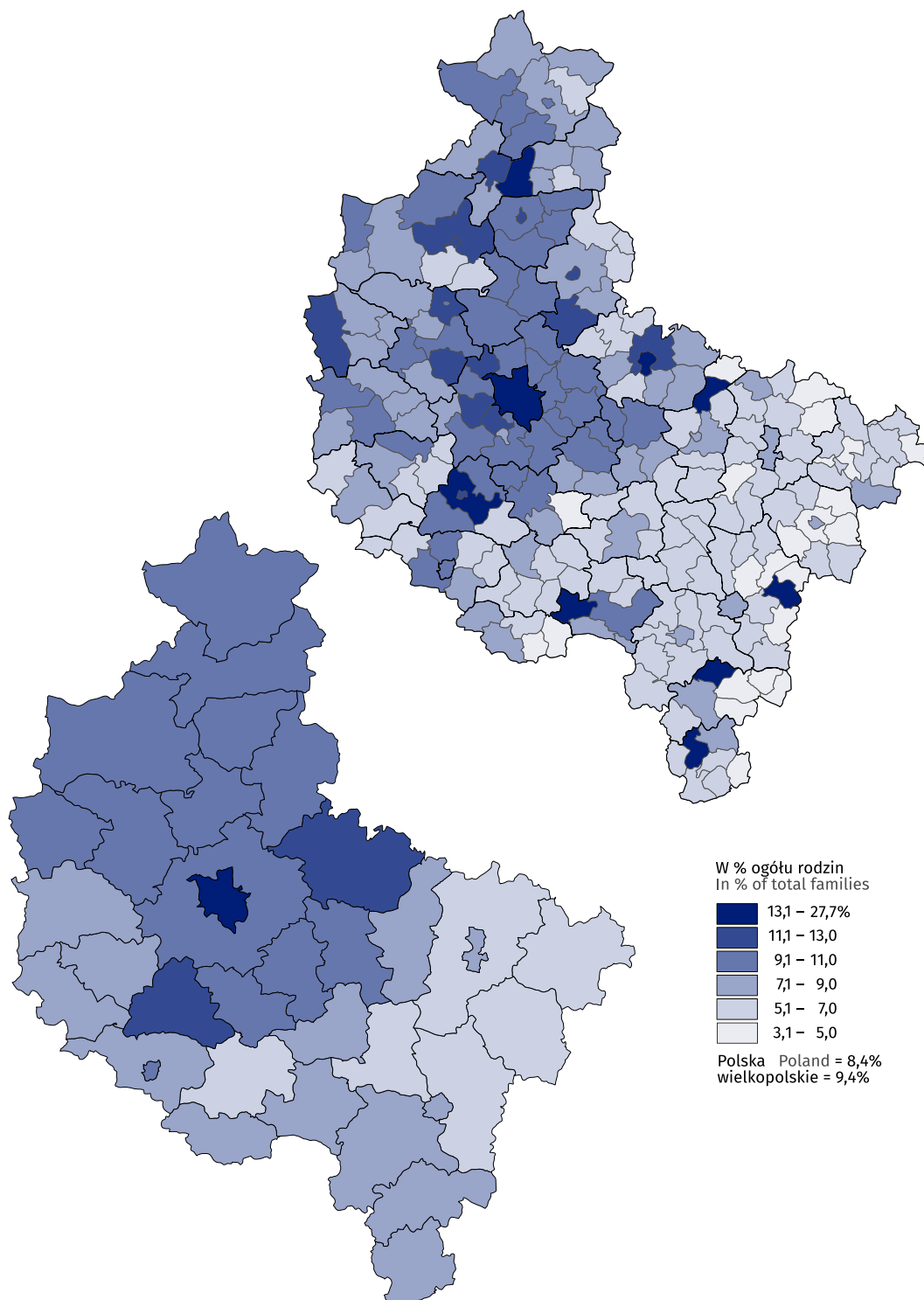
Wykres 3. Rodziny według typów i miejsca zamieszkania w 2021 r.**Chart 3. Families by types and place of residence in 2021**

Wśród rodzin par pozostających w związkach małżeńskich największe zmiany dotyczyły grupy małżeństw z dziećmi. Pomimo spadku ich liczby, ta grupa pozostawała najczęstszym typem rodziny. W 2021 r. rodzin takich było 450,9 tys. i stanowiły one 45,7% ogółu rodzin. W porównaniu z 2011 r. liczba małżeństw z dziećmi zmniejszyła się o 75,6 tys., tj. o 14,4%. Spadek dotyczył w większym stopniu rodzin zamieszkających w miastach (o 22,4%), natomiast na wsi obniżenie liczby małżeństw z dziećmi było mniejsze (o 5,6%). Należy zaznaczyć, że rodziny z dziećmi nadal stanowią ponad połowę (52,1% wobec 59,2% w 2011 r.) w strukturze rodzin zamieszkających na wsi, natomiast w miastach – nieco ponad 40% ogółu rodzin tam mieszkających (wobec 48,7% przed dziesięciu laty). W okresie międzyspisowym obserwowany jest natomiast nieznaczny wzrost – o 379 (o 0,2%) – liczby małżeństw bez dzieci do 232,2 tys. Warto podkreślić, iż wzrost liczby tego typu rodzin wystąpił na wsi – o 9,3%, podczas gdy w miastach notowano spadek o 5,6%.

Zgodnie z wynikami NSP 2021 93,2 tys. rodzin w województwie wielkopolskim to pary pozostające w związkach niesformalizowanych. Większość z nich (56,0 tys., tj. 60,0%) mieszkała w miastach, gdzie w ciągu dekady ich liczba wzrosła prawie trzykrotnie. W 2021 r. na wsi mieszkało 37,3 tys. par pozostających w związkach niesformalizowanych. W porównaniu z wynikami poprzedniego spisu nastąpił bardzo dynamiczny (ponad pięciokrotny) wzrost tego typu związków. W miastach partnerzy z dziećmi stanowili 58,5% par pozostających w związkach niesformalizowanych.

Mapa 7. Związki niesformalizowane w 2021 r.

Map 7. Informal relationships in 2021

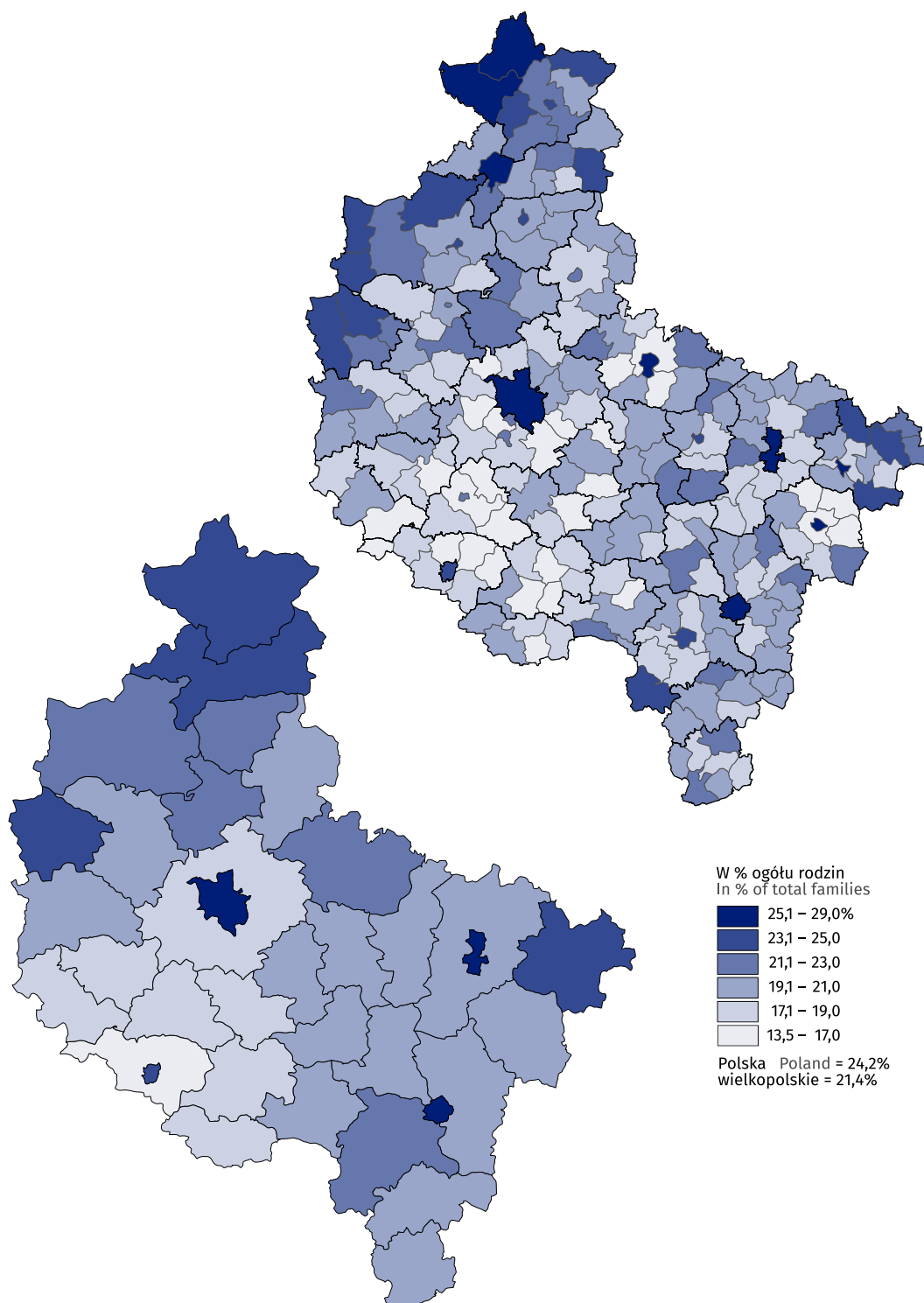

Zróżnicowanie pod względem wielkości udziału związków niesformalizowanych występuje nie tylko na poziomie wojewódzkim, ale także na niższym stopniu podziału terytorialnego. W ujęciu gminnym rozpiętość pomiędzy najwyższym a najniższym odsetkiem wyniosła prawie 25 p.proc. Największy udział związków niesformalizowanych odnotowano w gminach: Powidz w powiecie słupeckim (27,7%), Koźminek w kaliskim (22,1%) oraz Bralin w kępińskim (21,5%). Natomiast najmniejszy wskaźnik obserwowano w gminach: Czajków w powiecie ostrzeszowskim (3,1%), Rzgów w konińskim (3,4%) i Chodów w kolskim (3,5%). Wśród powiatów największy poziom miernika zarejestrowano w Poznaniu (13,4%) oraz powiatach gnieźnieńskim (11,7%) i kościańskim (11,3%), a najmniejszy w konińskim (5,8%) i pleszewskim (5,9%).

Kolejnym typem rodzin, których liczba zwiększyła się (o prawie 7 tys. tj. o 3,4%) w odniesieniu do wyników spisu z 2011 r., są rodziny niepełne (matki z dziećmi i ojcowie z dziećmi). W 2021 r. wyodrębniono 211,1 tys. tego typu rodzin, co oznacza, że co piąta rodzina była tworzona przez samotnego rodzica z dziećmi. Samotne matki stanowiły ponad 85% ogółu rodzin niepełnych. Większość (60,5%) rodzin niepełnych mieszkała w miastach i w porównaniu z 2011 r. ich udział nieznacznie się obniżył (62,2%). Natomiast na wsi obserwowany jest większy wzrost liczebności takich rodzin (o 8,0% wobec o 0,5% w miastach). Ponadto należy zwrócić uwagę na wzrost liczby ojców samodzielnie wychowujących dzieci. W 2021 r. ich liczba wyniosła 30,8 tys. (wzrost o 18,7% w odniesieniu do 2011 r.), ale nadal jest to najmniej liczny typ rodziny, który stanowił 3,1% w strukturze rodzin.

Udział rodzin niepełnych w liczbie rodzin ogółem jest zróżnicowany przestrzennie. Średni wskaźnik dla województwa wielkopolskiego wynosił w 2021 r. 21,4% (w kraju 24,2%), podczas gdy najwyższy odsetek rodzin matek z dziećmi oraz ojców z dziećmi w układzie gminnym sięgał 29,0% w Kaliszu, 27,9% w Kole (gmina miejska) oraz 27,5% w Koninie. Najmniejszy udział rodzin niepełnych odnotowano w gminach: Kleszczewo (13,5%), Pakość i Krzemieniewo (po 14,2%). W ujęciu powiatowym (bez miast na prawach powiatu) najwyższy miernik obserwowano w pilskim (24,2%), a najniższy w leszczyńskim (16,5%).

Mapa 8. Rodziny niepełne w 2021 r.
Map 8. Single-parent families in 2021

2.2. Rodziny z dziećmi w tym rodziny wielodzietne

2.2. Families with children including multi-child families

Według wyników NSP 2021 liczba rodzin z dziećmi wyniosła 721,4 tys. i w porównaniu z 2011 r. zmniejszyła się 23,4 tys., tj. o 3,1%. Wśród rodzin mieszkających na wsi odnotowano wzrost o 4,2%, podczas gdy w miastach obserwowano spadek o 9,1%. W 2021 r. ponad połowa rodzin (52,9%) posiadała jedno dziecko, a ponad jedna trzecia rodzin (36,8%) – dwoje dzieci.

Udział rodzin z dziećmi w ogólnej liczbie rodzin obniżył się w okresie międzypisowym z 75,3% do 73,1% (w kraju spadek z 74,1% do 73,4%). Biorąc pod uwagę pary małżeńskie oraz związki niesformalizowane odsetek ten wyniósł 51,7%, tj. o 3,0 p.proc. niżej niż w 2011 r. (w Polsce 49,2%; o 2,1 p.proc. niżej). Wskaźnik lokował wielkopolskie na 3. miejscu w kraju po województwach podkarpackim (54,3%) i małopolskim (53,3%). Natomiast najmniejszy odsetek rodzin z dziećmi zamieszkuje w dolnośląskim (45,5%), zachodniopomorskim (45,8%) i łódzkim (46,4%).

W okresie międzypisowym zwiększył się nieznacznie udział rodzin posiadających 2 dzieci (o 1,5 p.proc.) i rodzin z 1 dzieckiem (o 0,9 p.proc.), przy jednoczesnym spadku o 2,4 p.proc. udziału rodzin z 3 i większą liczbą dzieci. Sytuacja taka występuje zarówno wśród rodzin zamieszkających w miastach, jak i na wsi.

Rodzina wielodzietna to rodzina z co najmniej 3 dzieci. Podobnie jak w przypadku pozostałych analizowanych typów rodzin podstawą do wyodrębnienia rodzin wielodzietnych jest istnienie więzi między rodzicami i dziećmi (niekoniecznie biologicznej). W 2021 r. rodzin, które wychowywały trójkę lub więcej dzieci było 74,3 tys. (o 21,6% mniej niż w 2011 r.), co stanowiło 10,3% ogółu rodzin z dziećmi. Warto podkreślić, że udział rodzin wielodzietnych był wyższy na wsi niż w miastach i wynosił 12,9% ogółu rodzin z dziećmi tam zamieszkających wobec 7,8% w miastach.

Tablica 7. Rodziny z dziećmi według liczby dzieci i miejsca zamieszkania
Table 7. Families with children by number of children and place of residence

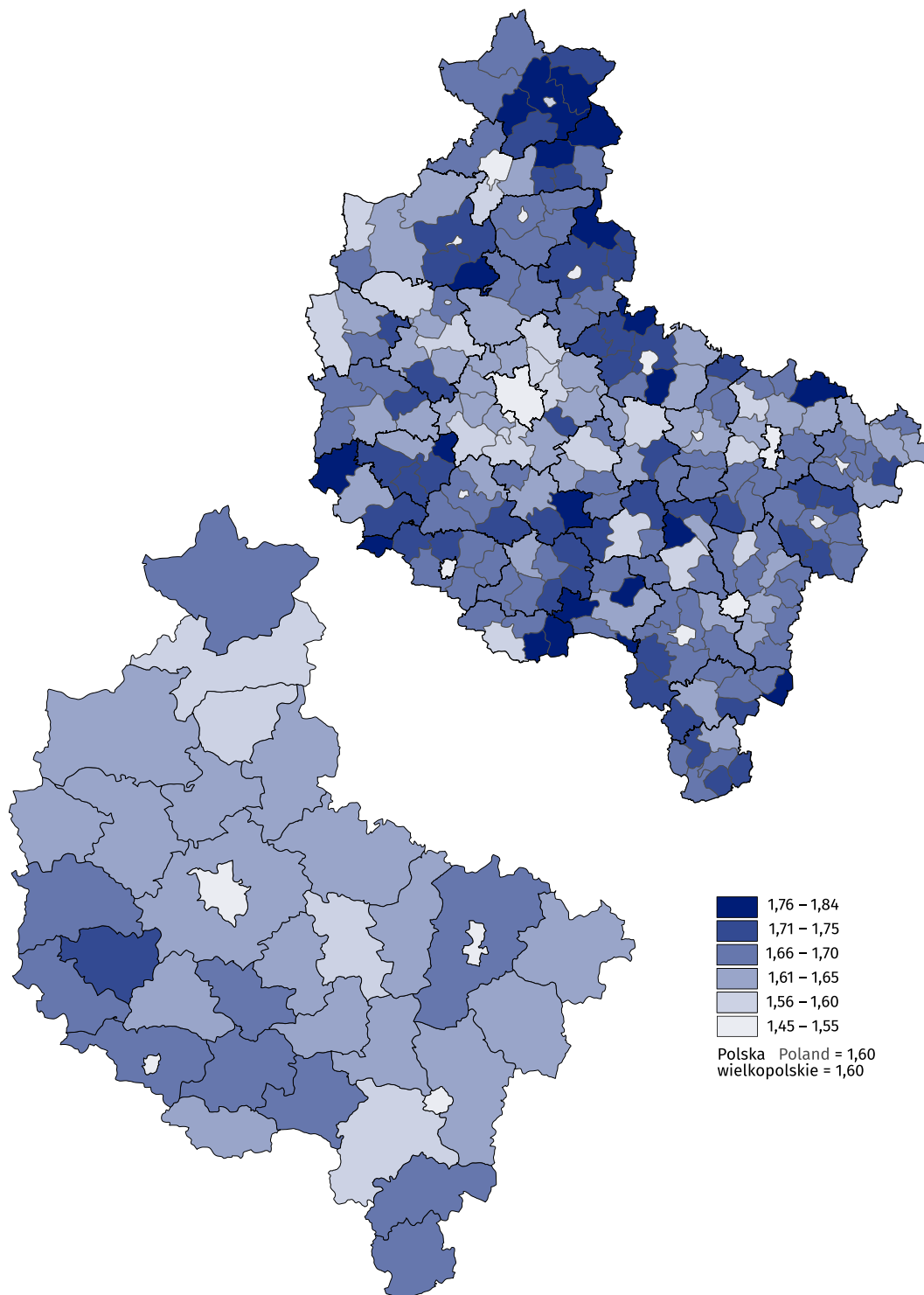
Rodziny z dziećmi Families with children	Ogółem Total		Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
W liczbach bezwzględnych In absolute figures						
Ogółem Total	744793	721441	410542	373064	334252	348377
Z 1 dzieckiem With 1 child	387209	381617	235816	216928	151393	164689
Z 2 dziećmi With 2 children	262818	265486	137904	126901	124914	138585
Z 3 dziećmi With 3 children	70316	59382	29404	23736	40911	35646
Z 4 i więcej dzieci With 4 and more children	24452	14956	7418	5499	17033	9457
Struktura pionowa (w %) Vertical structure (in %)						
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Z 1 dzieckiem With 1 child	52,0	52,9	57,4	58,1	45,3	47,3
Z 2 dziećmi With 2 children	35,3	36,8	33,6	34,0	37,4	39,8
Z 3 dziećmi With 3 children	9,4	8,2	7,2	6,4	12,2	10,2
Z 4 i więcej dzieci With 4 and more children	3,3	2,1	1,8	1,5	5,1	2,7

W 2021 r. w województwie wielkopolskim na 100 rodzin przypadało średnio 160 dzieci (podobnie jak w kraju), tj. o 6 dzieci mniej w porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. (w kraju o 4 mniej). Pod tym względem wielkopolskie znajdowało się w środku stawki województw (7 miejsce), a czołowe lokaty w kraju zajęło podkarpackie (172), małopolskie (169) i podlaskie (167). Przeciętna liczba dzieci w rodzinie jest także zróżnicowana zarówno w przekroju gminnym, jak i powiatowym. Najwyższy poziom wskaźnik osiągnął w gminach wiejskich: Złotów (184 dzieci na 100 rodzin) oraz Jutrosin, Rozdrażew i Wąseł (po 183), natomiast najniższy odnotowano w gminach miejskich Konin (145), Kalisz (146), Poznań i Turek (po 147). Wśród powiatów (nie licząc miast na prawach powiatu) największe wartości miernik przyjął w grodziskim (171 dzieci na 100 rodzin) oraz leszczyńskim i wolsztyńskim (po 170), natomiast najmniejsze w chodzieskim, ostrowskim, pilskim i wrzesińskim (po 160).

Obserwowane zmiany dotyczące zmniejszania się liczby rodzin z dziećmi wynikają m.in. ze spadku liczby kobiet w wieku prokreacyjnym, czy też wyborów życiowych, jakie coraz częściej dokonują ludzie młodzi decydując się w pierwszej kolejności na osiągnięcie określonego poziomu wykształcenia i stabilizacji ekonomicznej odkładając w czasie założenie rodziny oraz jej powiększenie. Zmiany te widoczne są również z perspektywy bieżącej statystyki urodzeń – kobiety później decydują się na macierzyństwo. W okresie 2011–2021 średni wiek urodzenia pierwszego dziecka zwiększył się o prawie 2 lata (z 26,8 do 28,7 roku). Ponadto obserwowany jest spadek liczby urodzeń – w 2011 r. było 38,1 tys. urodzeń, a w 2021 r. zarejestrowano ich 33,5 tys.

Mapa 9. Przeciętna liczba dzieci w rodzinie w 2021 r.

Map 9. Average number of children in the family in 2021

2.3. Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu

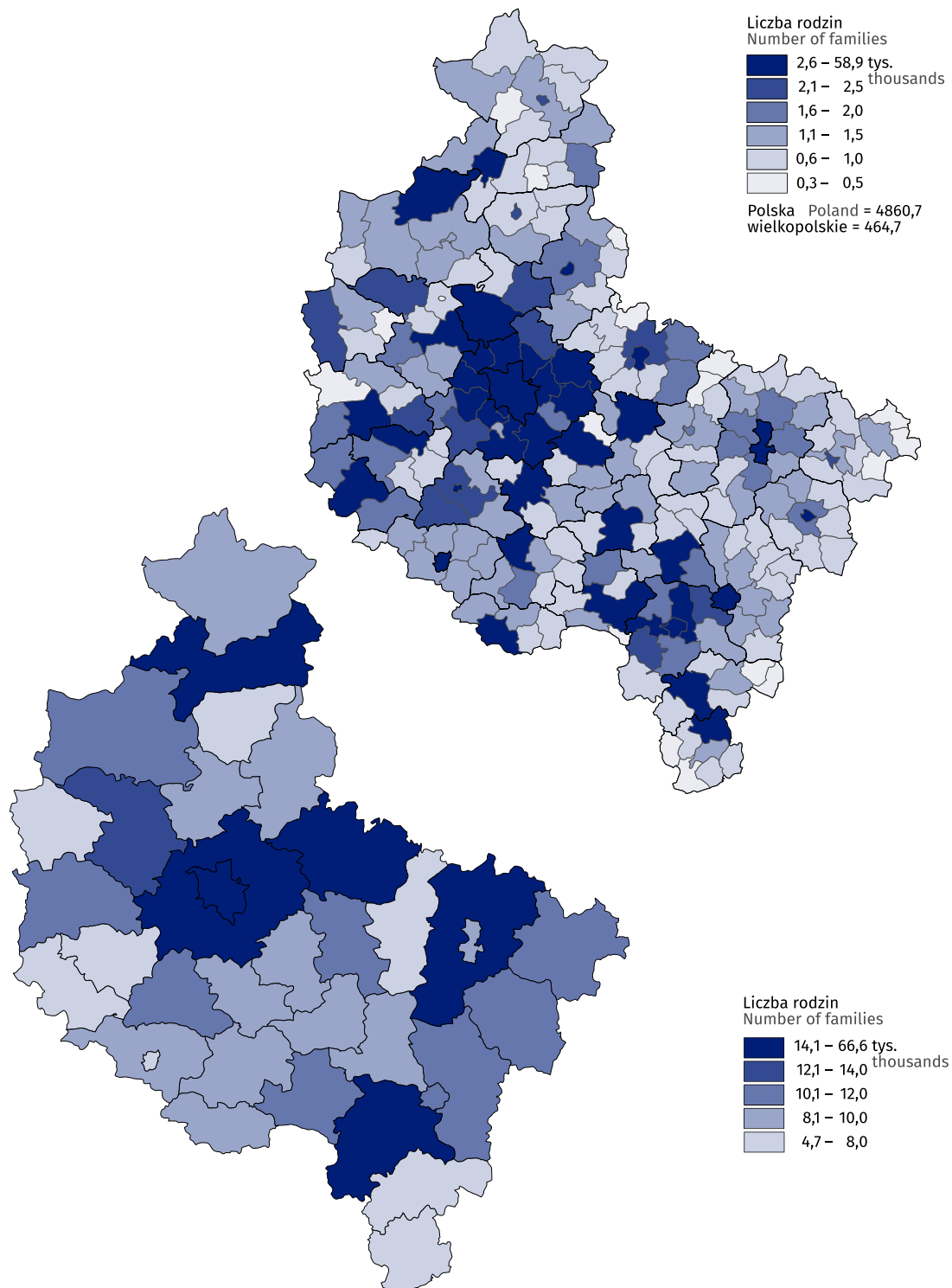
2.3. Families with dependent children aged up to 24

Dziecko do lat 24 pozostające na utrzymaniu to osoba w wieku 0–24 lata, która nie posiada własnego źródła utrzymania i pozostaje na utrzymaniu osoby z rodziny. Z perspektywy prowadzenia polityki społecznej państwa, istotne jest określenie liczebności i zmian w strukturze rodzin posiadających dzieci na utrzymaniu.

Według wyników NSP 2021 r. wśród 721,4 tys. rodzin z dziećmi 64,4% (464,7 tys.) z nich posiadało na utrzymaniu dzieci w wieku do 24 lat. W 2011 r. udział takich rodzin był wyższy (68,0%). Zmniejszyła się również o 7,7% liczba dzieci poniżej 25 lat pozostających na utrzymaniu – w 2021 r. było ich 760,3 tys. wobec 823,9 tys. w 2011 r.

Biorąc pod uwagę przekrój gmin najwięcej rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu mieszkało w Poznaniu (58,9 tys., tj. 12,7%), a w dalszej kolejności w Kaliszu (11,5 tys., tj. 2,5%), Pile (8,9 tys., tj. 1,9%) oraz gminie miejskiej Ostrów Wielkopolski (8,7 tys., tj. 1,9%). Najmniejszą liczbę omawianych rodzin (po 0,3 tys.) odnotowano w gminach wiejskich: Powidz, Chodów, Czajków oraz w gminie miejskiej Obrzycko. W ujęciu powiatowym najliczniejsza populacja rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu mieszkała w powiecie poznańskim (66,6 tys.), natomiast najmniej takich rodzin obserwuje się w międzychodzkiem (4,7 tys.).

Mapa 10. Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu w 2021 r.
 Map 10. Families with dependent children aged up to 24 in 2021

Największą grupę rodzin z dziećmi na utrzymaniu (67,6%) stanowiły małżeństwa, ale w ciągu dekady ich udział zmniejszył się o 8,8 p.proc. Kolejną znaczącą grupę stanowiły samotne matki, których udział stanowił, podobnie jak w 2011 r., 18,8% ogółu rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu. W okresie międzyspisowym wystąpił istotny wzrost udziału związków niesformalizowanych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu – z 2,5% do 10,6% oraz – w mniejszym stopniu – przez samotnych ojców (z 2,2% w 2011 r. do 3,0% w 2021 r.).

Reasumując, jakkolwiek spadła liczba dzieci pozostających na utrzymaniu rodzin, to jednocześnie częściej niż w 2011 r. są one wychowywane w związkach niesformalizowanych oraz przez samotnych ojców.

Tablica 8. Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu według typu rodziny i miejsca zamieszkania
Table 8. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and place of residence

Rodziny z dziećmi Families with children	Ogółem Total		Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
W liczbach bezwzględnych In absolute figures						
Ogółem Total	506528	464668	270670	230374	235858	234294
Małżeństwa Marriages	387005	314079	194840	142887	192165	171192
Związki niesformalizowane ^a Informal relationships ^a	12794	49159	8649	26814	4145	22345
Matki z dziećmi Lone mother with children	95402	87578	60537	52986	34865	34592
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	11327	13852	6645	7687	4682	6165
Struktura pionowa (w %) Vertical structure (in %)						
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa Marriages	76,4	67,6	72,0	62,0	81,5	73,1
Związki niesformalizowane ^a Informal relationships ^a	2,5	10,6	3,2	11,6	1,8	9,5
Matki z dziećmi Lone mother with children	18,8	18,8	22,4	23,0	14,8	14,8
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	2,2	3,0	2,5	3,3	2,0	2,6

a W NSP 2011 w typologii rodzin kategoria ta była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

a In the 2021 Census, in the typology of families, this category was defined as partners with or without children.

W 2021 r. w strukturze rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu rodziny z jednym dzieckiem stanowiły 49,1%, z dwojgiem dzieci – 40,7%, z trojgiem – 8,4%, a z czwórką lub większą liczbą dzieci – 1,8%. Struktura ta była zróżnicowana w poszczególnych typach rodzin. W małżeństwach 42,4% rodzin posiadała na utrzymaniu jedno dziecko, a 45,8% – dwoje dzieci. W przypadku pozo-

stałych typów przeważały rodziny z jednym dzieckiem na utrzymaniu (w związkach niesformalizowanych – 54,4%, a wśród samotnych matek – 66,1% i samotnych ojców – 74,3%). Największy udział rodzin z 4 i więcej dzieci odnotowano wśród małżeństw oraz związków niesformalizowanych (odpowiednio 2,1% i 2,0% wobec średniej 1,8% dla ogółu rodzin).

Tablica 9. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostających na utrzymaniu według typu rodziny oraz liczby dzieci w 2021 r.

Table 9. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and number of children in 2021

Rodziny z dziećmi Families with children	Rodziny z dziećmi ogółem Families with children total	Rodziny bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu Families without dependent children aged up to 24	Rodziny według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu Families by the number of dependent children aged up to 24					Przeciętna liczba dzieci do lat 24 na utrzymaniu Average number of dependent children aged up to 24
			razem total	1	2	3	4 i więcej 4 and more	
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)					
Ogółem Total	721441	256773	464668	49,1	40,7	8,4	1,8	1,64
Małżeństwa Marriages	450919	136840	314079	42,4	45,8	9,7	2,1	1,72
Związki niesformalizowane ^a Informal relationships ^a	59456	10297	49159	54,4	35,7	7,9	2,0	1,58
Matki z dziećmi Lone mother with children	180239	92661	87578	66,1	28,0	4,8	1,1	1,41
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	30827	16975	13852	74,3	21,7	3,3	0,8	1,31
Miasta Urban area	373064	142690	230374	53,0	38,6	6,9	1,5	1,58
Małżeństwa Marriages	212563	69676	142887	45,6	44,6	8,1	1,7	1,66
Związki niesformalizowane ^a Informal relationships ^a	32775	5961	26814	57,0	34,3	7,0	1,7	1,54
Matki z dziećmi Lone mother with children	110214	57228	52986	67,3	27,2	4,4	1,1	1,40
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	17512	9825	7687	76,4	20,2	2,8	0,6	1,28

a W NSP 2011 w typologii rodzin kategoria ta była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

a In the 2021 Census, in the typology of families, this category was defined as partners with or without children.

Tablica 9. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostających na utrzymaniu według typu rodziny oraz liczby dzieci w 2021 r. (dok.)

Table 9. Families with dependent children aged up to 24 by type of family and number of children in 2021 (cont.)

Rodziny z dziećmi Families with children	Rodziny z dziećmi ogółem Families with children total	Rodziny bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu Families without dependent children aged up to 24	Rodziny według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu Families by the number of dependent children aged up to 24					Przeciętna liczba dzieci do lat 24 na utrzymaniu Average number of dependent children aged up to 24
			razem total	1	2	3	4 i więcej 4 and more	
	w liczbach bezwzględnych in absolute figures			struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)				
Wieś Rural area	348377	114083	234294	45,3	42,7	9,9	2,1	1,70
Małżeństwa Marriages	238356	67164	171192	39,7	46,8	11,1	2,3	1,77
Związki niesformalizowane ^a Informal relationships ^a	26681	4336	22345	51,3	37,3	9,0	2,3	1,63
Matki z dziećmi Lone mother with children	70025	35433	34592	64,2	29,1	5,4	1,3	1,44
Ojcowie z dziećmi Lone father with children	13315	7150	6165	71,6	23,5	4,0	0,9	1,35

a W NSP 2011 w typologii rodzin kategoria ta była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

a In the 2021 Census, in the typology of families, this category was defined as partners with or without children.

Ponad połowa rodzin mieszkających w miastach miała na utrzymaniu tylko jedno dziecko (53,0%). Odsetki te są jeszcze wyższe dla rodzin niepełnych (samotne matki 67,3%, samotni ojcowie 76,4%) oraz związków niesformalizowanych (57,0%). Na wsi rodziny z jedynakami stanowiły mniej niż połowę (45,3%) ogółu rodzin z dziećmi w wieku do 24 lat na utrzymaniu. Natomiast wyższy niż w miastach był tu udział rodzin z co najmniej dwójką dzieci (42,7% wobec 38,6% wśród rodzin zamieszkujących w miastach), trójką dzieci (9,9% wobec 6,9%) oraz rodzin z czwórką i więcej dzieci (2,1% wobec 1,5%).

W 2021 r. na 100 rodzin z dziećmi na utrzymaniu przypadło przeciętnie 164 dzieci w wieku poniżej 25 lat wobec 163 w 2011 r. Rodziny mieszkające w miastach charakteryzują się mniejszą liczbą dzieci na utrzymaniu – 158 na 100 rodzin, tj. przeciętnie o 12 dzieci mniej niż wśród mieszkańców wsi (170), w 2011 r. różnica ta była większa (153 wobec 174). Przeciętna liczba dzieci w wieku 0–24 lata pozostających na utrzymaniu w rodzinach zamieszkujących w mieście zwiększyła się w porównaniu z 2011 r. o 5, podczas gdy na wsi obniżyła się o 4.

Biorąc pod uwagę typy rodzin w okresie międzypisowym najbardziej zmniejszyła się przeciętna liczba dzieci pozostających na utrzymaniu małżeństw i matek z dziećmi zamieszkujących na wsi. W 2011 r. w rodzinach małżeństw z dziećmi przeciętnie na utrzymaniu było 1,80 dzieci, a w przypadku matek z dziećmi – 1,47. W 2021 r. wskaźnik obniżył się do poziomu odpowiednio 1,77 i 1,44. Natomiast w miastach najbardziej wzrosła przeciętna liczba dzieci pozostających na utrzymaniu związków niesformalizowanych (z 1,44 do 1,54) oraz małżeństw (z 1,59 do 1,66).

2.4. Rodziny niepełne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu

2.4. Single-parent families with dependent children aged up to 24

Rodzina niepełna to samotny rodzic z co najmniej jednym dzieckiem. Zbiorowość rodzin niepełnych tworzą dwa typy rodzin: matki z dziećmi i ojcowie z dziećmi. Liczba rodzin niepełnych w 2021 r. wyniosła 211,1 tys. i w relacji do 2011 r. zwiększyła się o 6,9 tys., tj. o 3,4%.

Spośród rodzin niepełnych – podobnie jak w przypadku ogółu rodzin – wyróżnia się rodziny posiadające dzieci do lat 24 na utrzymaniu, jak i bez takich dzieci. W 2021 r. liczba rodzin niepełnych z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu była o ponad połowę niższa niż liczba rodzin niepełnych ogółem. Rodziny niepełne bez dzieci na utrzymaniu stanowiły 51,9% ogółu rodzin niepełnych. W tym przypadku albo w rodzinie nie ma dzieci z przedziału wieku 0–24 lata, albo jeśli są, mają własne źródła utrzymania i nie pozostają na utrzymaniu rodzica.

Tablica 10. Rodziny niepełne z dziećmi i bez dzieci do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu

Table 10. Single-parent families with and without dependent children aged up to 24

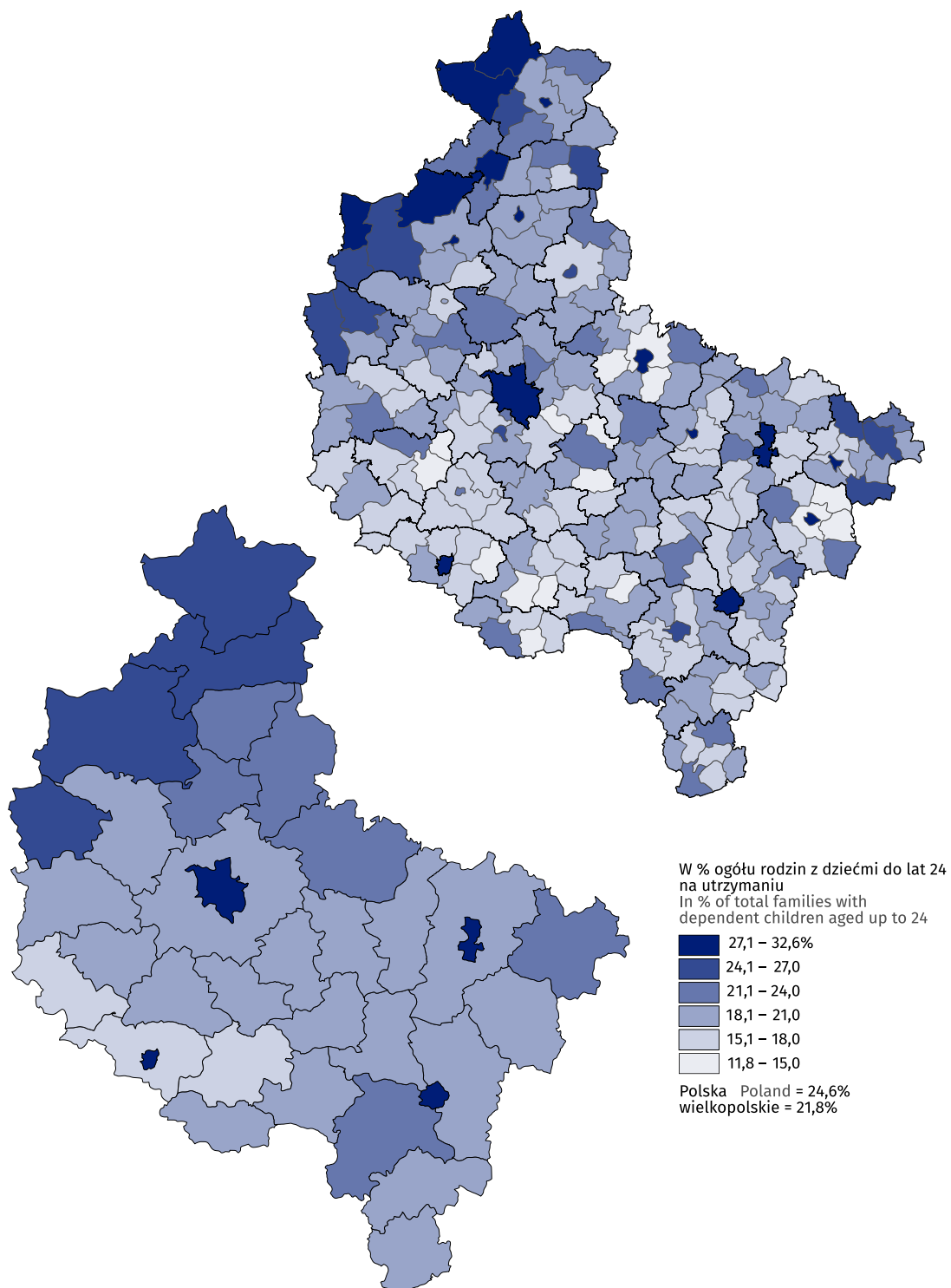
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
	liczba rodzin number of families	bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu without dependent children aged up to 24	z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu with dependent children aged up to 24	liczba rodzin number of families	bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu without dependent children aged up to 24	z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu with dependent children aged up to 24	liczba rodzin number of families	bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu without dependent children aged up to 24	z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu with dependent children aged up to 24
W liczbach bezwzględnych In absolute figures									
2011	204213	97485	106729	127030	59848	67182	77183	37636	39547
2021	211066	109636	101430	127726	67053	60673	83340	42583	40757
Struktura pozioma (w %) Horizontal structure (in %)									
2011	100,0	47,7	52,3	100,0	47,1	52,9	100,0	48,8	51,2
2021	100,0	51,9	48,1	100,0	52,5	47,5	100,0	51,1	48,9

W 2021 r. spisano 101,4 tys. rodzin niepełnych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu, tj. o 5,3 tys. (o 5,0%) mniej niż w 2011 r. Udział rodzin niepełnych wśród wszystkich rodzin z dziećmi na utrzymaniu wynosił 21,8%. Wskaźnik dla wielkopolskiego przyjął drugą najniższą wartość w kraju – najmniejszy odsetek rodzin niepełnych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu odnotowano w województwie małopolskim (21,6%), a największy w województwach: zachodniopomorskim (29,1%), dolnośląskim (28,3%) oraz lubuskim i warmińsko-mazurskim (po 28,0%), przy przeciętnej w Polsce wynoszącej 24,6%.

W miastach mieszkało 60,7 tys. rodzin niepełnych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu, co oznacza spadek o 6,5 tys. (9,7%) w porównaniu z 2011 r., a na wsi 40,8 tys., tj. o 1,2 tys. (3,1%) więcej niż w poprzednim spisie. Pomimo wzrostu udziału rodzin niepełnych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu na wsi oraz jego spadku w miastach, to nadal na wsi odsetek takich rodzin jest niższy (40,2% wobec 59,8% w miastach).

Mapa 11. Rodziny niepełne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu w 2021 r.

Map 11. Single-parent families with dependent children aged up to 24 in 2021

W 11 powiatach udział rodzin niepełnych w ogólnej liczbie rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu był większy niż średnio w województwie (21,8%). Największy odsetek matek z dziećmi i ojców z dziećmi zaobserwowano w miastach na prawach powiatu: Konin (32,6%), Kalisz (32,3%), Poznań (28,0%) i Leszno (27,6%). Najmniejszą wartość wskaźnik natomiast przyjął w powiatach leszczyńskim (16,5%) i gostyńskim (17,1%). Jeszcze większe rozpiętości ujawniają się na ujęciu gminnym. Różnica poziomów wyniosła 20,8 p.proc. Poza wymienionymi wcześniej miastami na prawach powiatu, najwyższy poziom miernika odnotowano w gminach miejskich Koło (31,7%), Piła (30,6%) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Jastrowie (29,5%), natomiast najniższy w gminach wiejskich: Kleszczewo (11,8%), Przykona (12,5%) i Krzemieniewo (13,1%).

2.5. Rodziny wielodzietne z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu

2.5. Multi-child families with dependent children aged up to 24

Wyodrębniona w oparciu o wyniki NSP 2021 liczba rodzin wielodzietnych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu stanowiła 64,0% ogółu rodzin wielodzietnych określonych z perspektywy więzi biologicznych (wobec 59,7% w 2011 r.). W Polsce odsetek takich rodzin był nieco niższy i wyniósł 62,7%.

Tablica 11. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według liczby dzieci i miejsca zamieszkania

Table 11. Families with dependent children aged up to 24 by number of children and place of residence

Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu Families with dependent children aged up to 24	Ogółem Total	Miasta Urban areas		Wieś Rural areas		
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
W liczbach bezwzględnych In absolute figures						
Ogółem Total	506528	464668	270670	230374	235858	234294
w tym: of which:						
Z 3 dzieci With 3 children	43362	39046	17521	15937	25841	23109
Z 4 i więcej dzieci With 4 and more children	13221	8544	4257	3517	8964	5027
Struktura pionowa (w %) Vertical structure (in %)						
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym: of which:						
Z 3 dzieci With 3 children	8,6	8,4	6,5	6,9	11,0	9,9
Z 4 i więcej dzieci With 4 and more children	2,6	1,8	1,6	1,5	3,8	2,1

W 2021 r. rodzin z co najmniej trójką dzieci na utrzymaniu w wieku 0–24 lat było 47,6 tys. tj. o 9,0 tys. mniej niż w 2011 r. Stanowiły one 10,2% ogółu rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzy-

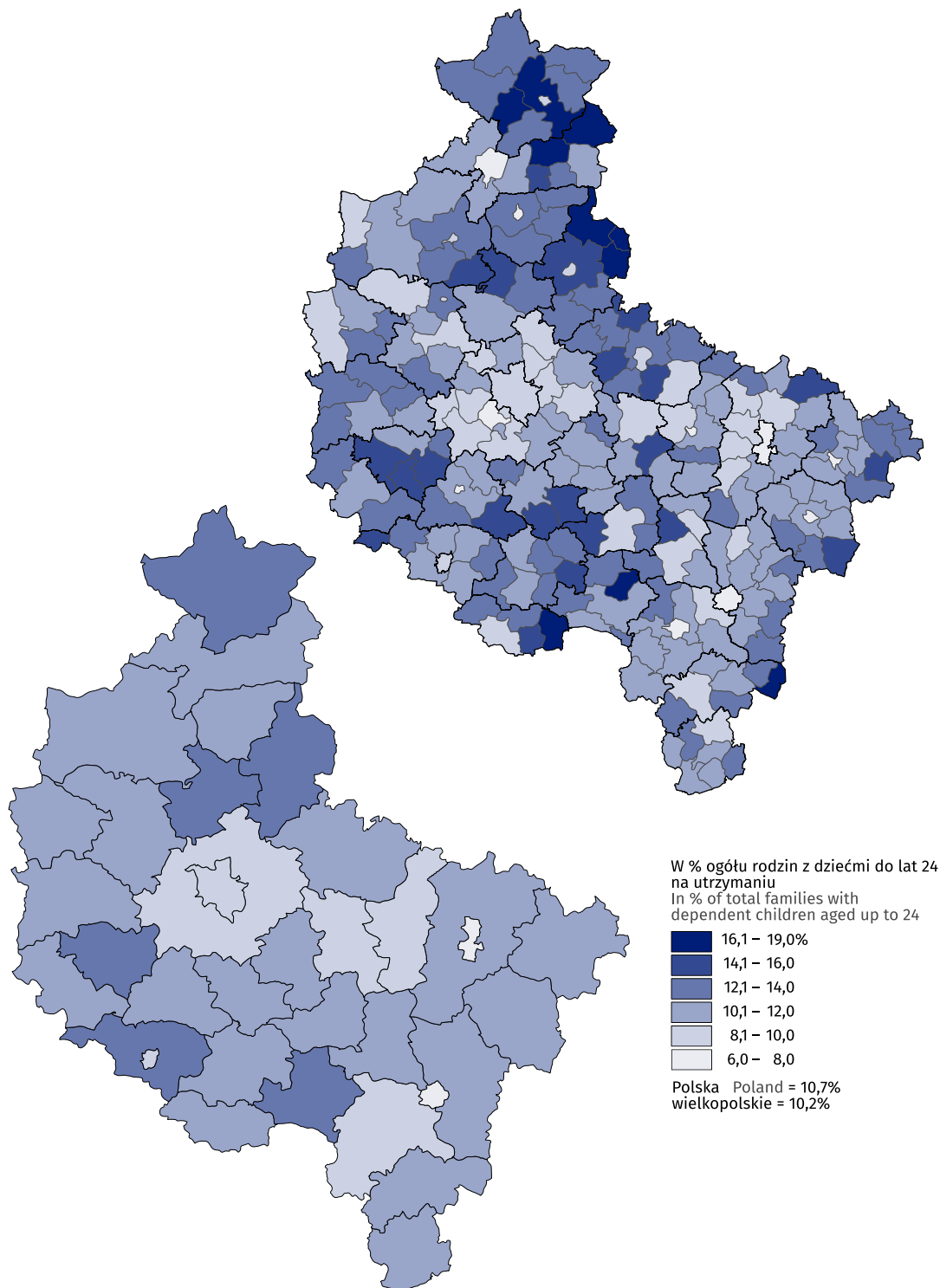
maniu (w kraju 10,7%). Nieco ponad 40% rodzin wielodzietnych mieszkało w miastach – udział ten zwiększył się w ciągu dekady o 2,4 p.proc. Jednocześnie w 2021 r. rodziny utrzymujące 4 i więcej dzieci stanowiły ponad 11,5% ogółu rodzin wielodzietnych, z czego prawie 60% tych rodzin mieszkało na wsi.

Rodziny wielodzietne (z 3 i więcej dzieci) mają większy udział wśród rodzin z dziećmi na utrzymaniu na wsi niż w miastach (odpowiednio 12,0% i 8,4%). Omawiany wskaźnik ogółem lokuje wielkopolskie w środku stawki województw (9 miejsce). Największy odsetek rodzin z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu odnotowano w podkarpackim (13,9%) i małopolskim (13,5%), a najmniejszy w dolnośląskim (8,3%) i łódzkim (8,6%).

Zróżnicowanie wielkości udziału rodzin wielodzietnych w ogólnej liczbie rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu było większe na poziomie gmin. Największą wartość wskaźnika odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Łobżenica (19,0%) oraz w gminach wiejskich Wapno i Złotów (17,8% i 17,5%), a najmniejszy w miastach Konin (6,0%) i Turek (6,2%). W ujęciu powiatowym, nie wliczając miast na prawach powiatu, rozpiętość była mniejsza i wyniosła 4,0 p.proc. (od 13,3% w złotowskim do 9,3% w poznańskim).

Mapa 12. Rodziny z 3 i więcej dzieci do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu w 2021 r.

Map 12. Families with 3 or more dependent children up to 24 years in 2021

Uwagi metodologiczne

1. Zakres i procedura badań

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań przeprowadzony został w okresie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r., według stanu na dzień 31 marca 2021 r. godzina 24:00.

Badanie to było badaniem pełnym i obejmowało wszystkie osoby fizyczne stale zamieszkałe i czasowo przebywające na terytorium Polski, z wyłączeniem szefów oraz cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, członków ich rodzin oraz innych osób korzystających z przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów międzynarodowych lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 sierpnia 2019 r. o Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2021 przekazanie danych przez osoby fizyczne było obowiązkowe. Ten sam akt prawny nakładał na badane osoby obowiązek udzielania dokładnych, wyczerpujących i zgodnych z prawdą odpowiedzi. Odpowiedzi dotyczące osób, które nie ukończyły 18 roku życia oraz nieobecnych dokonywały pełnoletnie osoby wspólnie z nimi zamieszkałe. W odniesieniu do osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania dane spisowe były pozyskiwane w zakresie posiadanej dokumentacji od właścicieli, administratorów lub zarządców obiektów.

Spis został zrealizowany metodą mieszaną, tj. z wykorzystaniem danych zebranych od respondentów oraz danych pochodzących ze źródeł administracyjnych. W pierwszej kolejności informacje zbierane w spisie pobrane zostały z dostępnych źródeł administracyjnych i wykorzystano je do przygotowania oraz aktualizacji wykazu danych osobowych i adresowych, a także jako bezpośrednie źródło danych spisowych. Następnie dane objęte zakresem informacyjnym spisu 2021 zostały zebrane od całej populacji podlegającej badaniu poprzez elektroniczny formularz spisowy. Zostało to wykonane przy wykorzystaniu następujących metod i w następujących terminach:

- **CAWI (Computer-Assisted Web Interviewing)** – samospis internetowy, polegał na wypełnianiu przez badanych elektronicznego formularza i realizowany był od 1 kwietnia do 30 września 2021 r.
- **„Spis na żądanie”** – wywiad telefoniczny na żądanie respondenta realizowany był za pośrednictwem infolinii spisowej od 1 kwietnia do 30 września 2021 r.
- **CATI (Computer-Assisted Telephone Interviewing)** – wywiad telefoniczny realizowany przez rachmistrzów spisowych, podczas którego odpowiedzi na poszczególne pytania były odnotowywane przez nich w systemie komputerowym na formularzu. Ta część badania odbywała się od 4 maja do 30 września 2021 r.
- **CAPI (Computer-Assisted Personal Interviewing)** – wywiad bezpośredni realizowany przez rachmistrzów spisowych. Był to wywiad terenowy, rachmistrzowie rejestrowali odpowiedzi respondenta w systemie zainstalowanym na urządzeniu mobilnym. Badanie w tej formie przeprowadzane było od dnia 21 czerwca br. do 30 września 2021 r. z zachowaniem reżimu sanitarnego i zasad realizacji spisu metodą wywiadu bezpośredniego wynikających z obostrzeń pandemicznych.

2. Wybrane pojęcia i definicje spisowe

W rozdziale zaprezentowane zostały pojęcia i definicje spisowe, niezbędne do właściwej interpretacji wyników spisu 2021 w zakresie gospodarstw domowych i rodzin oraz ich charakterystyki demograficznej.

Kategoria ludności według definicji krajowej. W kategorii tej są ujmowani stali mieszkańcy Polski, w tym osoby, które przebywają czasowo za granicą (bez względu na okres przebywania), ale zachowały stałe zameldowanie w Polsce, nie są natomiast ujmowani imigranci przebywający w Polsce czasowo.

Wiek osób określa się liczbą lat ukończonych ustaloną poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. momentem krytycznym, tj. 31 marca 2021 r.).

Ekonomiczne grupy wieku. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku mobilnym, tj. w wieku 18–44 lata i niemobilnym, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Stan cywilny – sytuacja prawna osoby określona na podstawie odpowiednich aktów stanu cywilnego. Zgodnie z prawem polskim występują cztery kategorie stanu cywilnego:

- kawaler, panna – osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim;
- żonaty, zamężna – osoby, których związek małżeński został zawarty zgodnie z prawem świeckim;
- wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka;
- rozwiedziony, rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu.

Gospodarstwa domowe i Rodziny

W spisach powszechnych ludności i mieszkań do wyodrębnienia gospodarstw domowych państwa członkowskie stosują kryterium „wspólnego utrzymywania się” lub, gdy jest to niemożliwe, koncepcję „jednostki mieszkaniowej”.

W NSP 2021 przyjęto **koncepcję mieszkaniową gospodarstwa domowego**, według której wszystkie osoby mieszkające w jednym mieszkaniu (spokrewnione lub niespokrewnione) są uważane za członków tego samego gospodarstwa domowego.

Wielkość gospodarstwa domowego

Wykorzystując informacje o liczbie osób mieszkających w mieszkaniu wyodrębniono następujące kategorie gospodarstw domowych:

- 1-osobowe;
- 2-osobowe;
- 3-osobowe;

- 4-osobowe;
- 5 i więcej osobowe.

Pokoleniowe grupy wieku

W gospodarstwach domowych wyróżniono grupy pokoleniowe: osoby młode (tj. w wieku 0–29 lat), w średnim wieku (30–59 lat) i starsze (w wieku 60 lat i więcej).

Pozycja osoby w gospodarstwie domowym

Każdej osobie określona została pozycja osoby w gospodarstwie domowym:

1. Osoby mieszkające w gospodarstwie domowym – kategoria obejmująca:

- a) osoby w rodzinie biologicznej należące do gospodarstwa domowego, w którym znajduje się rodzina biologiczna, której są członkami. Ze względu na typ rodziny biologicznej wyróżniono:
 - osoby w związkach małżeńskich;
 - osoby w związkach niesformalizowanych;
 - samotnych rodziców;
 - synów/córki. Pojęcie „synowie/córki” pokrywa się z definicją pojęcia „dziecko”. Dziecko (syn/córka) to biologiczny lub przysposobiony syn, biologiczna lub przysposobiona córka, pasierb lub pasierbica (niezależnie od wieku i stanu cywilnego), mający(-a) miejsce zamieszkania w gospodarstwie domowym co najmniej jednego z rodziców, nieposiadające partnera ani własnych dzieci w tym samym gospodarstwie domowym. Nie uwzględnia się dzieci w rodzinie zastępczej. Syn lub córka mieszkające z małżonkiem, partnerem w związku niesformalizowanych lub z jednym lub większą liczbą własnych dzieci, nie jest uważany(-a) za dziecko;
- b) osoby poza rodziną biologiczną należące do nierodzinnych gospodarstw domowych lub do rodzinnych gospodarstw domowych, jeżeli nie są członkami żadnej rodziny biologicznej w tym gospodarstwie domowym. W ramach tej kategorii wyróżniono osoby:
 - mieszkające samotnie (w gospodarstwach domowych nierodzinnych jednoosobowych);
 - mieszkające z innymi osobami (w gospodarstwach domowych nierodzinnych wieloosobowych oraz w gospodarstwach domowych rodzinnych nie będące członkami żadnej rodziny biologicznej).

2. Osoby niemieszkające w gospodarstwie domowym - kategoria obejmująca:

- osoby w obiektach zbiorowego zakwaterowania;
- osoby bezdomne.

Typ gospodarstwa domowego

Wykorzystując informacje o pozycji osoby w gospodarstwie domowym, liczbie osób w gospodarstwie oraz liczbie i wieku dzieci w rodzinie – wyodrębniono następujące kategorie gospodarstw domowych:

1. Rodzinne gospodarstwa domowe

- jednorodzinne;
- dwurodzinne;
- trzy i więcej rodzinne.

2. Nierodzinne gospodarstwa domowe

- jednoosobowe;
- wieloosobowe.

W NSP 2021 wśród osób wspólnie mieszkających wyodrębnione zostały rodziny. Podstawową informacją, która umożliwia wyodrębnienie rodzin biologicznych, jest ustalenie stopnia pokrewieństwa w stosunku do określonej osoby oraz wskazanie dla każdej osoby jej współmałżonka i rodziców (jeżeli takie osoby zamieszkują wspólnie).

Rodzina biologiczna (nuklearna) definiowana jest jako dwie lub większa liczba osób, które są związane jako mąż i żona, wspólnie żyjący partnerzy (osoby w związkach niesformalizowanych) – osoby płci przeciwnej lub jako rodzic i dziecko. Zgodnie z powyższą definicją wyróżnia się następujące typy rodzin biologicznych:

- małżeństwo bez dzieci,
- małżeństwo z dziećmi,
- związki niesformalizowane bez dzieci,
- związki niesformalizowane z dziećmi,
- samotna matka z dziećmi,
- samotny ojciec z dziećmi.

Związek niesformalizowany oznacza utrzymywanie więzi psychicznych, fizycznych i/lub ekonomicznych natury małżeńskiej (bez zawierania związku małżeńskiego) pomiędzy dwiema osobami. W poprzednich spisach pozycja ta w stosowanej w statystyce typologii rodzin była określana jako partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

Rodzina pełna to oboje rodziców z dzieckiem/dziećmi (naturalnymi lub adoptowanymi), natomiast rodzina niepełna to jeden rodzic z dzieckiem/dziećmi, tj. samotna matka z dziećmi lub samotny ojciec z dziećmi.

Jako **dziecko** określa się osobę w każdym wieku, która pozostaje w gospodarstwie domowym wraz z obojgiem lub jednym z rodziców. Do dzieci zalicza się również pasierbów oraz dzieci przysposobione.

Dziecko do lat 24 pozostające na utrzymaniu jest to dziecko w wieku 0–24 lata, które nie posiada własnego źródła utrzymania i pozostaje na utrzymaniu innej osoby wchodzącej w skład gospodarstwa domowego.

Methodological notes

1. Scope and survey procedure

The National Population and Housing Census was carried out between 1 April and 30 September 2021, as of 24:00 on 31 March 2021.

The survey was complete research and included all individuals permanently residing and temporarily staying in the territory of Poland, excluding the heads and foreign personnel of diplomatic representations and consular offices of foreign countries, members of their families and other recipients of privileges and immunities under the law, international agreements or generally recognized international customs.

According to the provisions of the Act of August 9, 2019, on the National Population and Housing Census 2021, the submission of data by individuals was mandatory. The same act required surveyed individuals to provide accurate, thorough and truthful answers. Responses regarding individuals under the age of 18 and absentees were made by the adults residing with them. Regarding persons staying in collective lodging facilities, census data was obtained on the basis of the documentation available from the owners, administrators or managers of the facilities.

The census was carried out using a mixed method, i.e., using data collected from respondents and data from administrative sources. Initially, the information collected in the census was taken from available administrative sources and used to prepare and update the list of personal and address data, as well as a direct source of census data. Next, the data covered by the scope of information of the 2021 census was collected from the entire population to be surveyed through an electronic census form. This was conducted with the use of the following methods and the following definitions:

- **CAWI (Computer-Assisted Web Interviewing)** – a self-administered online survey, based on respondents filling out an electronic form and was conducted from April 1 to September 30, 2021.
- **„Census on demand”** – a telephone interview at the respondent’s request was conducted via a census hotline from April 1 to September 30, 2021.
- **CATI (Computer-Assisted Telephone Interviewing)** – a telephone interview conducted by census takers, during which answers to individual questions were recorded by them in a computer system in a form. This part of the survey took place from May 4 to September 30, 2021.
- **CAPI (Computer-Assisted Personal Interviewing)** – a face-to-face interview conducted by census takers. It was a field interview, with the census takers recording the respondent’s answers in a system installed on a mobile device. The survey in this form was conducted from June 21 of this year until September 30, 2021, in compliance with the sanitary regime and the rules of implementation of the census by direct interview method resulting from pandemic restrictions.

2. Selected census terms and definitions

The chapter presents census concepts and definitions necessary for the proper interpretation of the results of the 2021 Census in terms of regarding households and families and their demographic characteristics. Based on the results of the 2021 Census, the following population categories were distinguished:

Population category by national definition. This category includes permanent residents of Poland, including persons who are temporarily abroad (regardless of the period of their stay), but have maintained permanent residence in Poland; immigrants temporarily staying in Poland are not included.

Age – the number of years. It is determined by comparing the full date of birth with the date of the census (the so-called critical date, i.e. March 31, 2021).

Economic age groups. The working age population is understood as the working age population. The ages of 18–64 were assumed for men, and 18–59 for women. Among the working-age population, the mobile age, i.e. aged 18–44, and the non-mobility age, i.e. men – 45–64, women – 45–59, are distinguished. The non-working age population is understood as the pre-working age population, i.e. up to 17 years of age and the post-working age population, i.e. men – 65 years and more, women – 60 years and more.

Marital status – due to national laws that set a lower age limit for marriage, censuses assume that marital status is defined for persons age 15 and older. Under Polish law, there are four categories of marital status:

- single – persons who have never been legally married;
- married – persons whose marriage was contracted in accordance with secular law;
- widowed – persons whose legal marriage has ceased to exist because of the death of a spouse;
- divorced – persons whose marriage has been dissolved by a court decision.

Persons whose marriage has been legally separated by the court – continue to be married.

Households and biological (nucleus) families

Member States shall apply the „housekeeping concept” to identify households, or, if not possible, the „household-dwelling” concept.

The 2021 National Census adopts the **„household-dwelling” concept**, according to which all persons living in one dwelling (whether related or unrelated) are considered members of the same household.

Considering the number of persons living in the dwelling, the **following types of households** were distinguished:

- one-person households,
- two-person households,
- three-person households,
- four-person households,

- five-person households and more.

Generational age groups

Households were distinguished by generational groups: young (i.e. aged 0–29), middle-aged (30–59) and elderly (aged 60 and over).

Position of the person in the household

Each person is defined by the position of the person in the household:

1. Persons living in the household – a category including:

- a) persons in a biological family belonging to a household in which there is a biological family of which they are a member. By type of biological family a distinction is made between:
 - persons in marriages,
 - persons in informal relationships,
 - single parents,
 - sons/daughters. The term 'sons/daughters' is in line with the definition of the term 'child'. A child (son/daughter) is a biological or adopted son, biological or adopted daughter, stepson or stepdaughter (regardless of age and marital status), resident in the household of at least one parent, with no partner or children of their own in the same household. Children in foster care are not included. A son or daughter living with a spouse, a partner in an informal relationship or with one or more children of their own is not considered a child;
- b) persons outside the biological family belonging to non-family households or to family households if they are not members of any biological family in that household. Within this category, persons are distinguished:
 - living alone (in single-person non-family households),
 - living with other persons (in non-family multi-person households and in family households that are not members of any biological family).

2. Persons not living in a household – a category including:

- persons in collective living quarters,
- homeless.

Household type

Considering information on the position of the person in the household, the number of persons in the household and the number and age of children in the family – the following household categories were distinguished:

1. Family households:

- one-family,
- two-family,
- three and more family households.

2. Non-family households:

- one-person households,
- multi-person households.

In the 2021 Census, families were distinguished among people living together. The basic information for distinguishing biological families is to establish the degree of relationship to a particular person and to indicate for each person his/her spouse and parents (if such persons reside).

A biological (nucleus) family is defined as two or more persons that are bound together as husband and wife, living together partners (persons in non-formal unions) – persons of the opposite sex, or as parent and child. According to the above definition, the following types of biological families are distinguished:

- marriage without children,
- marriage with children,
- informal relationships without children,
- informal relationships with children,
- lone mother with children
- lone father with children.

Informal relationship means the maintenance of psychological, physical and/or economic ties of a marital nature (without marriage) between two persons. In previous censuses, this item in the typology of families used in the statistics was defined as partners with or without children.

A complete nucleus family is both parents with a child/children (natural or adopted), while incomplete nucleus family is a family with one parent and a child/children, i.e. a lone mother with child/children or a lone father with child/children.

A child is defined as a person at any age who remains in the household together with the both, or one of parents. The stepsons/stepdaughters as well as adopted children are also rated as a children.

Child aged up to 24 years and remaining financially dependent is a child at the age of 0–24 years, which is not having his/her own means of maintenance and remains on the livelihood of other person included in the household.